

Çocuk Yetiştirme Stillерinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi

Nebi Sümer*

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Derya Güngör

Ankara Üniversitesi

Özet

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin anne ve babalarından algıladıkları çocuk yetiştirme stilleri ile bağlanma stilleri, temel benlik boyutları, yakın ilişkilerde davranış örüntüleri ve aile ve arkadaşlarla ilişkilerden memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Anne ve babadan algılanan kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol boyutlarının çaprazlanmasından elde edilen çocuk yetiştirme stillerinin (otoriter, açıklayıcı/otoriter, izin verici/şımartan ve izin verici/ihmalkar) araştırmada yer alan psikolojik sonuç değişkenleri ile tutarlı olarak ilişkili olduğu bulunmuştur. Ele alınan örnekleme en yaygın olarak algılanan çocuk yetiştirme stillerinin, birbirlerine karşı olan, otoriter ve izin verici/şımartan stiller olduğu saptanmıştır. Kabul/ilginin yüksek olduğu ailelerden gelen gençlerin, bunun düşük olduğu ya da denetimin yüksek olduğu ailelerden gelen gençlere oranla daha yüksek düzeylerde güvenli bağlanma, özsaygı ve benlik belirginliği ve daha düşük düzeylerde sürekli kaygı ve onaylanmama kaygısına sahip oldukları saptanmıştır. Annelik boyut ve stillerinin daha çok bağlanma, babalık boyut ve stillerinin de daha çok benlik değişkenleri ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Bulgular Türk kültüründeki farklılaşan anne-baba rolleri ve çocuk yetiştirme stillerinin sonuç değişkenleri üzerindeki sistematik etkileri açısından tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk yetiştirme stilleri, kabul/ilgi, sıkı denetim/kontrol, otoriter, açıklayıcı/otoriter, izin verici-şımartan, izin verici/ihmalkar, bağlanma stilleri, özsaygı, sürekli kaygı

Abstract

The present study examined the interplay between the perceived parenting styles of the university students and attachment styles, basic self-dimensions, behavior patterns in close relationships, and relationship satisfaction. The findings indicated that parenting styles (authoritarian, authoritative, permissive/indulgent, and permissive/neglecting), which were constructed by crossing perceived parental acceptance/involvement and strict control dimensions of parenting, were consistently related with the major outcome variables. Authoritarian and permissive/indulgent parenting styles were found to be the most common child rearing practices among Turkish parents. As compared to those from authoritarian and neglectful families, participants from authoritative and indulgent families were more likely to have secure attachment (and less likely to have insecure attachment), high levels of self-esteem and self-concept clarity, and low levels of trait anxiety. Parenting dimensions perceived from mothers were primarily related with attachment variables and those dimensions perceived from fathers were primarily related with the self variables. The results were discussed regarding the varying parental roles of mothers and fathers in the Turkish culture and the systematic influence of parenting styles on the outcome variables.

Key Words: Parenting styles, acceptance/involvement, strict control/supervision, authoritarian, authoritative, permissive/neglecting, permissive/indulgent, attachment styles, self-esteem, trait anxiety.

* Yazışma Adresi: Doç. Dr. Nebi Sümer, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, 06531 Ankara.

E-posta: nsumer@metu.edu.tr

Yazarların Notu: Değerli önerileri ve katkıları nedeniyle bu makaleci değerlendirilen akademik danışmanlara ve Türk Psikoloji Dergisi editörlerine teşekkür ederiz

Bu çalışmanın amacı gençlerin anne ve babaları ile ilişkilerinde algıladıkları çocuk yetiştirme stilleri ile bağlanma stilleri, temel benlik boyutları ve yakın ilişkiler hakkındaki değerlendirmeleri arasındaki ilişkileri incelemektir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye ilişkin tutum, inanç, davranış ve beklentileri olarak tanımlanan çocuk yetiştirme stilleri (parenting styles) her kültürde çocukların sosyalleşme süreçlerini açıklayan temel dinamik olarak kabul edilmektedir (Darling ve Steinberg, 1993; Kağıtçıbaşı, 1998). Son yıllarda, Türk toplumunda yaygın olarak başvurulan çocuk yetiştirme yöntem ve tutumlarına ilişkin olarak farklı kuramsal açıklamalar ortaya atılmasına karşın (örn., Kağıtçıbaşı, 1990, 1998) bu kültürde hangi çocuk yetiştirme stillerinin daha yaygın olduğu ve bu stillerin çocuklar ve gençler üzerindeki psikolojik sonuçlarına ilişkin çalışmalar bir kaç çalışma dışında (örneğin, Güven, 1994; Karadayı, 1994; Öztürk, 1990; Tuğrul, 1996) oldukça sınırlı düzeyde kalmıştır. Ülkemizde yürütülen bu sınırlı sayıda çalışmada çocuk yetiştirme stilleri anababa tutumları olarak ele alınmış ve farklı yöntem ve ölçekler kullanılarak ebeveyn davranış ve tutumunun genellikle gençler tarafından nasıl algılandığı ve tutum ve davranışların onlar üzerindeki etkileri incelenmiştir (Örn., Atakan, 1990; Kağıtçıbaşı, 1970; Karadayı, 1994; Şakır, 1987). Ancak bu çalışmalar ortak bir kuramsal temele dayanmamaktadır ve kullandıkları yöntem ve ölçüm araçları bakımından da birbirlerinden oldukça farklıdır (Bu konuda Türkiye'de yürütülen çalışmaların bir özeti için bkz., Yılmaz, 1999).

Batı kültürlerinde çocukların sosyalleşme süreçlerini ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutum ve uygulamalarıyla açıklayan Diana Baumrind'in (1972, 1980, 1989) kuramsal yaklaşımı son 30 yıldır bu alanda yürütülen çalışmalar için bir çerçeve oluşturmuştur. Baumrind (1972), çocuk yetiştirme sürecinde anababaların sergilediği tutum ve davranışları çocuk yetiştirme stili (parenting style) olarak adlandırmış ve ebeveynlerin bu stilleri kendi değer ve inançlarını çocuklarına taşıma araçları olarak kullandıklarını belirtmiştir.

Baumrind (1972) üç temel çocuk yetiştirme stili olduğunu ileri sürmüştür; otoriter (authoritarian), açıklayıcı/otoriter (authoritative) ve izin verici (permissive). Otoriter çocuk yetiştirme tarzında, aile içinde katı kurallar hiçbir açıklama yapılmaksızın uygulanır, çocukların anne ve babaya mutlak olarak itaat etmeleri beklenir, aile içinde iletişim kanalları açık değildir ve çocuklara pek duygusal destek ve sevgi gösterilmez. Bu stilde çocukların gereksinim ve beklentileriyle onları yetiştirenlerin istekler ve talepleri arasında bir denge söz konusu değildir. Açıklayıcı/otoriter çocuk yetiştirme stilinde aile içinde geçerli olan kurallar belirgin bir şekilde açıklanır ve gerektiğinde bu kurallar aile içinde tartışılır. Çocuklara gerektiği kadar özerklik tanınır, davranışları pekiştirme amacıyla ödül ve sevgi sıklıkla kullanılır, çocuklardan kendi davranışlarının sorumluluğunu almaları beklenir. Bu stil çoğu zaman "demokratik" diyebileceğimiz çocuk yetiştirme tarzını ifade eder ve otoriter stilin tersine bu stilde çocukların beklenti ve gereksinimleri ile ana babanın talepleri arasında bir denge vardır. İzin verici çocuk yetiştirme stili ise genellikle aile içinde ilgi ve denetimin pek olmadığı, çocuklar ile duygusal bağın zayıf olduğu bir çocuk yetiştirme yaklaşımına karşılık gelmektedir (Baumrind, 1989; Darling ve Steinberg, 1993; Steinberg, Mounts, Lamborn, ve Dornbusch, 1991).

Baumrind'e göre bu üç temel stil ailenin çocuk üzerinde uyguladığı kontrolün farklı düzeylerini içerir. Ebeveynler kontrol yoluyla çocuklarından itaat ve uyum talep ederek onları aile ve toplumla bütünleştirmeye çalışırlar. Otoriter anne ve babalar kontrolü sınırsız ve mutlak olarak kullanarak çocuğu olumsuz anlamda sınırlandırırken, açıklayıcı/otoriter anne ve babalar kontrolü başka iletişim yollarıyla birlikte ve çocuğun istek ve beklentilerine göre ayarlayarak uygularlar. İzin verici anababalar ise kontrolü ya hiç kullanmazlar ya da çok az kullanırlar. Farklı kontrol ya da otorite kullanım yöntemleri doğal olarak çocuk ve gençler üzerinde farklı psikolojik sonuçlara yol açar (Darling ve Steinberg, 1993). Bu alandaki araştırmacılar açıklayıcı/otoriter anababalığın psikolojik sonuçlar açısından en olumlu çocuk yetiştirme yön-

temi olduğunu vurgulamaktadırlar.

Maccoby ve Martin (1983), Baumrind'in üçlü sınıflandırmasını çocuk yetiştirme stillerinin altında yatan boyutlar temelinde değerlendirmiş ve "duyarlılık" (responsiveness) ve "talepkarlığın" (demandingness) çocuk yetiştirme stillerini belirleyen iki temel boyut olduğunu öne sürmüşlerdir. Bu araştırmacılara göre açıklayıcı/otoriter anababalar talep ve duyarlılık düzeyini çocuğun gelişimsel düzeyi ve ihtiyaçları doğrultusunda birbirleriyle uzlaştırabilen kişilerdir. Otoriter anababalar ise çocuklarına karşı yüksek düzeyde talepkar ancak düşük düzeyde duyarlı olan kimselerdir. Maccoby ve Martin (1983), Baumrind'in izin verici çocuk yetiştirme stiline iki farklı kategoriye içerdiğini ileri sürmüşlerdir; izin verici/şımartan (permissive/indulgent) stil otoriter çocuk yetiştirme stiline karşıt ve düşük düzeyde talepkarlık ve yüksek düzeyde duyarlılıkla tanımlanmaktadır. İzin verici/ihmalkar (permissive/neglecting) stil ise açıklayıcı/otoriter stiline karşıt ve her iki boyutun da düşük düzeyleri ile tanımlanmaktadır.

Maccoby ve Martin (1983) tarafından önerilen boyutlar bu alandaki diğer araştırmacılar tarafından da temel alınmıştır. Steinberg ve arkadaşları (1991, 1994), bu iki temel boyutun anababanın çocuğa gösterdiği yakınlık, kabul ve sevgi ile onların çocukları üzerinde kurdukları denetim ve sınırlamaların derecesini yansıttığını belirtmektedirler. Onlara göre Maccoby ve Martin'in duyarlılık boyutu ailenin gösterdiği kabul, sevgi ve ilgiye, talepkarlık boyutu da ailenin uyguladığı sıkı denetim ve kontrole karşılık gelmektedir. Dolayısıyla dört temel çocuk yetiştirme stili, kabul/sevgi boyutu ile sıkı denetim/kontrol boyutlarının kesişmesinden üretilebilmektedir. Steinberg ve arkadaşlarına göre, (1) otoriter stil sıkı denetim ve kontrolün yüksek, kabul ve sevginin düşük düzeyde olduğu çocuk yetiştirme yöntemidir. Bu stile sahip anababalar, çocuklarına kurallar koyarlar ve çocuklarının bunlara tartışmasız uymalarını, koydukları yüksek standartları yakalamalarını ve kendilerine koşulsuz saygı ve itaat göstermelerini isterler. Bu tür ebeveynlerin çocuklarıyla duygusal alışverişleri son derece sınırlıdır ve çocuklarının

istek ve ihtiyaçlarını pek gözönünde bulundurmazlar; (2) açıklayıcı/otoriter çocuk yetiştirme stiline uygulandığı ailelerde genellikle orta düzeyde bir denetime yüksek düzeyde kabul/sevgi ve ilgi eşlik eder. Dolayısıyla, bu tür aileler çocuklarıyla ilginin ve denetimin dengelendiği iki yönlü bir iletişim kurarlar; (3) izin verici/şımartan anababaların en önemli özelliği yüksek düzeyde sevgi ve ilgidir. Bu tür anababalar, çocuklarına karşı sıcak ve ilgilidirler, ancak onlar üzerinde çok az denetim kurarlar ya da hiç kurmazlar. Çocuklarına her durumda kabul edici davranırlar ve onları çok az cezalandırırlar; (4) izin verici/ihmalkar ebeveynler açıklayıcı/otoriter olanların tam tersi bir tutumla çocukları üzerinde ne yeterli düzeyde bir denetim oluştururlar, ne de onlara yeterince yakınlık ve sevgi gösterirler. Bu aileler genellikle, çocuklarının temel fiziksel ve duygusal gereksinimleriyle pek ilgilenmezler ve onlarla duygusal yakınlığa girmekten kaçınırlar.

Şimdiye kadar anlatılan temel çocuk yetiştirme boyutları ve stilleri Şekil 1'de özetlenmektedir. Darling ve Steinberg'in (1993) belirttiği gibi, çocuk yetiştirme stillerinin hem kategoriler hem de boyutlar temelinde incelenmesinin bazı avantajları vardır. Kategorik yaklaşım çocuk yetiştirme stillerinin prototipik özelliklerini anlamamıza yardımcı olurken, bu stilleri boyutlar temelinde incelemek hem bu kavramları istatistiksel

Çocuk Yetiştirme Stilleri*

	Kabul edici, duyarlı	Reddedici, duyarsız
Talep eden, kontrol eden	Açıklayıcı/Otoriter	Otoriter
Talep etmeyen, kontrol etmeyen	İzin verici/ şımartan	İzin verici/ İhmalkar

Şekil 1. Çocuk yetiştirme stillerinin iki temel boyutta sınıflandırılması.

* Santrock, J. W. (1995)'den uyarlanmıştır.

açından daha elverişli olan sürekli değişkenler şeklinde inceleyebilmemize izin vermekte hem de altta yatan süreçleri daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Türkiye'de çocuk yetiştirme tutumlarını ölçmeye yönelik iki ölçek geliştirilmiştir. Birincisi, Kuzgun (1972) tarafından geliştirilen "Ana-Baba Tutum Envanteridir." Bu ölçek Baumrind'in sınıflamasına uygun olarak çocuk yetiştirme stillerini otoriter, demokratik ve ilgisiz olarak üç grup içinde sınıflamaktadır. İkincisi ise Le Compte, Le Compte ve Özer (1978) tarafından Türk kültürüne uyarlanan Aile Tutumunu Araştırma Ölçeği'dir (Parent Attitudes Research Instrument - PARI). Bu ölçek doğrudan ebeveynlere uygulanabilmekte ve çocuk yetiştirme tutumları dışında genel ebeveyn özelliklerini de ölçmektedir. Le Compte ve arkadaşları tarafından yapılan faktör analizi sonucunda aşırı annelik, demokratik tutum ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, genel baskı örüntüsü ve geçimsizlik gibi boyutlar elde edilmiştir. Her iki ölçek de yukarıda özetlenen iki boyut temelindeki dörtlü sınıflandırmayı içermemektedir. Bu nedenle bu araştırma kapsamında yöntem bölümünde anlatılan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği geliştirilmiştir.

Batı kültürlerinde yürütülen çalışmalarda çocuk yetiştirme stillerinin görece durağan olduğu ve zamanla pek değişmediği bulunmuştur (McNally, Eisenberg, ve Harris, 1991). Son yıllarda yapılan bir meta analizi çalışmasında Holden ve Miller (1999) çocuk yetiştirme stillerinin ailenin içinde bulunduğu bağlamdan ve çocukların bireysel farklılıklarından etkilendiğini, ancak çocuk yetiştirmeye ilişkin değerler, ahlaki ilkeler ve tutumların görece durağan olduğunu belirtmektedirler. Bu alandaki çalışmalarda çocuk yetiştirme stilleri ile akademik başarı ve bazı psikolojik sonuç değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmaların çoğunda okul başarısı ile açıklayıcı/otoriter ve izin verici/şımartan stil arasında olumlu (örn. Dornbusch, Ritter, Liederman, Roberts, and Fraleigh, 1987), izin verici/ihmalkar stil ile de olumsuz yönde ilişki bulunmuştur. Otoriter stille akademik başarı arasındaki ilişkiye

ilişkin sonuçlar ise araştırmalarda farklılaşmaktadır. Son zamanlarda daha yaygın olarak, farklı çocuk yetiştirme stillerinin özsaygı, özgüven, ilişkilerdeki problemler gibi bazı psikolojik sonuç değişkenleri üzerindeki etkileri incelenmektedir.

Bir yıllık bir izleme çalışmasında, Steinberg, Lamborn, Darling, Mounts, ve Dornbusch (1994), çocuk yetiştirme stillerinin farklı kişilik özellikleriyle ve kişilerarası davranış örüntüleriyle ilişkili olduğunu göstermişlerdir. Bir yıllık zaman içindeki değişime dikkate alındığında, açıklayıcı/otoriter ailelerden gelen çocukların kendilerine güvenlerinin arttığı, daha az problem yaratan davranışlar sergiledikleri ve daha az somatik yakınmalar gösterdikleri bulunmuştur. İzin verici-ihmalkar ailelerden gelen çocuklarda ise aynı zaman dilimi içinde bunun tersi bir eğilim gözlenmiştir. Otoriter ve izin verici/şımartan ailelerde ise söz konusu değişkenler açısından çok fazla değişim gözlenmemiştir.

Gerek Türkiye'de, gerek Batı ülkelerinde gerçekleştirilmiş çalışmaların çoğunda açıklayıcı/otoriter ebeveyn (ya da buna en yakın tarz olan demokratik çocuk yetiştirme stiline) sahip çocuk ve gençler psikolojik uyum açısından en avantajlı grubu oluşturmaktadırlar. Bu kişilerin, otoriter ve izin verici anababaya sahip olanlara oranla daha yüksek düzeylerde özsaygı, atılganlık, sosyal gelişim ve akademik başarı gösterdikleri bulunmuştur (Becet, 1989; Dornbusch ve ark., 1987; Lamborn, Mounts, Steinberg, ve Dornbusch, 1991; Şakır, 1987; Tuğrul, 1996). Ayrıca, bu grubun diğer gruplara oranla daha yüksek düzeylerde kendine yetme ve özenetim algısına sahip olduğu saptanmıştır (Baumrind, 1991; Maccoby ve Martin, 1983). Geçmiş çalışmalar özellikle, anne/babalardan algılanan sevgi, kabul ve ilginin ilişkilerden alınan doyum ve kişinin kendinden hoşnutluk düzeyi ile yakından ilişkili olacağını önermektedir. Ancak çocuklara ne kadar sevgi/kabul gösterileceği ve ne ölçüde sıkı denetim uygulanacağı kültürden kültüre değişmektedir. Çocuğa verilen değer ve çocuktan beklenen bağımlılık-özerklik düzeyine göre her kültürde aileler bu boyutlarda farklılaşabilirler (İmamoğlu, 1987; Kağıtçıbaşı, 1970, 1998; Quoss ve Zhao, 1995). Ayrıca, Çinli çocuklar ve gençler

üzerinde yapılan çalışmalarda da görüldüğü gibi, aynı düzeydeki sevgi, kabul ve denetim kültürel farklılıklara bağlı olarak çocuklar ve gençler tarafından farklı algılanabilmekte ve bazen sıkı denetim bir ilgi göstergesi olarak da yorumlanabilmektedir (Shek, 1998; Quass ve Zhao, 1995).

Bu çalışmada, yukarıda anlatılan dört çocuk yetiştirme stiline Türk kültüründe yaygınlık düzeyinin ve bu stillerin ilişkili olması beklenen temel bazı psikolojik özellikler ile ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla çalışmada, çocuk yetiştirme boyutları ve stilleri ile üç grup sonuç değişkeni; bağlanma stilleri, benlik değişkenleri ve ilişki değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Aşağıda bu değişkenlere ilişkin literatür kısaca özetlenmekte ve denenceler sunulmaktadır.

Bağlanma Stilleri

Bowlby (1973, 1980), bağlanma kuramında, kişinin erken yaşlarda bakıcılarıyla kurduğu ilişkinin niteliğinin daha sonraki yıllardaki kişiler-arası ilişkileri için bir rehber görevi gördüğünü öne sürmüştür. Bowlby bağlanmayı, insanların, kendileri için önemli gördükleri başkalarına karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar şeklinde kavramsallaştırmıştır. Bağlanma kuramına göre, yaşamın ilk yıllarında anne ve babaların çocuğa verdikleri tepkiler temelinde çocuk kendisine ve başkalarına ilişkin olarak zihinsel temsiller oluşturur ve bu zihinsel temsiller daha sonraki yıllarda yakın kişilerarası ilişkiler için bir rehber, model görevi görür. Bowlby "içsel çalışan modeller" (internal working models) adını verdiği bu beklentilerin tamamen anne/baba ya da bakıcı davranışlarıyla şekillendiğini öne sürmüştür (Bowlby, 1973, 1980; Bretherton, 1985).

Ainsworth, Blehar, Waters, ve Wall (1978) "Yabancı Ortam" adını verdikleri deneysel bir yöntemle Bowlby'nin kuramını sınımaşlar ve ebeveyn çocuk ilişkisi temelinde bağlanma davranışına ilişkin bireysel farklılıkları belirlemişlerdir. Ainsworth ve arkadaşları, çocukların bağlanma davranışlarını güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınan olarak üç kategori içerisinde sınıflamışlardır.

Araştırmacılar çocuklarda gözlenen bireysel farklılıkları, annenin çocuğun istek ve ihtiyaçlarına olan duyarlılığının derecesi ve niteliğine dayanarak açıklamışlardır. Çocukluktaki bağlanmada gözlenen bireysel farklılıklar, Hazan ve Shaver'in (1987) romantik ilişkilerde bağlanma örüntüsünü inceledikleri çalışma ile birlikte yetişkin ilişkilerinde de araştırılmaya başlanmıştır. Son yıllarda ergen ve yetişkin yakın ilişkilerinde bağlanmanın rolünü inceleyen Bartholomew ve Horowitz (1991), Bowlby'nin, bağlanma sisteminin benliğe ve başkalarına ilişkin içsel çalışan modelleri (zihinsel modeller) içerdiği görüşünden yola çıkarak "Dörtlü Bağlanma" adı verilen yeni bir model ileri sürmüşlerdir. Buna göre, benlik ve başkaları modelleri olumlu ve olumsuz olma durumlarına göre dört kategoride değerlendirilmektedir. Bu araştırmacılara göre, güvenli bağlanma stili benlik ve başkalarına ilişkin modellerin olumlu olduğu stildir; kişi kendisinin sevimliye değer olduğunu, başkalarının da genel olarak kabul edici ve destekleyici olduklarını düşünür, ilişkilerinde daha güvenlidir ve rahattır. Kişinin kendisi hakkındaki değersizlik duygularına (olumsuz benlik modeli) başkalarına ilişkin olumlu değerlendirmelerin (olumlu başkaları modeli) eşlik ettiği stil ise saplantılı (preoccupied) stil olarak tanımlanmıştır. Benlik modelinin olumlu ancak başkaları modelinin olumsuz olduğu bağlanma örüntüsü kayıtsız (dismissing) stil olarak betimlenmiştir. Son olarak, her iki zihinsel modelin de olumsuz olduğu bağlanma örüntüsüne korkulu (fearful) stil adı verilmiştir (Sümer ve Güngör, 1999).

Bağlanma stilleriyle ilgili araştırmaların sonuçlarına genel olarak bakıldığında, herbir bağlanma stiline farklı kişilik özellikleriyle, farklı düzeyde ve türde kişilerarası problemlerle ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin, güvenli bağlanma stiline sahip gençlerin aile ve arkadaşlarıyla daha uyumlu oldukları (Kobak ve Sceery, 1988), kendilerine ve başkalarına daha çok güvendikleri ve daha az sosyal problemler yaşadıkları bulunmuştur (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Bylsma, Cozzarelli ve Sümer, 1997; Collins ve Read, 1990). Kayıtsız stile sahip olanların ise, olumlu bir benlik

algısına sahip olmalarının yanısıra, başkalarına karşı güvensiz oldukları, başkalarını destekleyici olarak algılamadıkları, kendilerini başkalarına açma ve yakınlık kurmada isteksiz oldukları (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Collins ve Read, 1990), akranları tarafından daha düşmanca algılandıkları (Kobak ve Sceery, 1988) saptanmıştır. Saplantılı stile sahip olanlar, kendilerine güveni az olan, başkalarını destekleyici olarak algılayan (Cozzarelli, Sümer, ve Major, 1998; Kobak ve Sceery, 1988) ancak bu destekten olumlu bir şekilde yararlanmakta başarısız olan kişilerdir. Son olarak korkulu gruptakilerin kendini başkalarına açma, yakınlık kurma ve stres anında başkalarından destek isteme konusunda rahatsızlık duyan, kendine güveni az olan, sosyal ortamlarda atılganlık gösteremeyen (Bartholomew ve Horowitz, 1991) kişiler oldukları bulunmuştur. Sümer ve Güngör (1999) tarafından yürütülen bir çalışmada bu dört bağlanma grubunun Türk öğrenci örneklemini üzerinde de tanımlanabileceği ve bu grupların genel olarak Batı'dakine benzer bir örüntü sergilediği saptanmıştır.

Özellikle bebek ve çocuklar üzerindeki geçmiş çalışmalar, çocukların bağlanma stillerinin onların anne ve babalarının çocuk yetiştirme yöntemlerinden yordanabileceğini göstermiştir (Belsky ve Cassidy, 1994; Main, Kaplan ve Cassidy, 1985). Aynı zamanda, güvenli stile sahip yetişkinler ebeveynleriyle ilişkilerini daha olumlu, sıcak ve yakın olarak değerlendirmişler ve onların ulaşılabilir ve destekleyici olduklarını belirtmişlerdir. Söz konusu araştırmalar, korkulu ve kayıtsız stile sahip kişilerin, ebeveynlerini reddedici ve ilişkilerini olumsuz olarak algıladıklarını göstermektedir. Saplantılı kişiler ise anababalarını yakın, destekleyici ve sevgi verici olarak hatırlamalarına rağmen onlara ilişkin anılarında tutarlı bulunmamışlardır (Collins ve Read, 1990; Diehl, Elnick, Bourbeau ve Labouvie-Vief, 1998; Feeney ve Noller, 1990; Kobak ve Sceery, 1988; Levy, Blatt, ve Shaver, 1998).

Yukarıda özetlenen bulgular doğal olarak, çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri ile ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Geçmiş

çalışmalarda farklı bağlanma stillerine sahip kişilerin onları büyüten kişileri nasıl algıladıkları ve değerlendirdikleri konusu yaygın olarak çalışılmasına karşın çocuk yetiştirme stilleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki doğrudan incelenmemiştir. Gözden geçirilen çalışmalarda, sonuç değişkenlerle ilişkileri açısından açıklayıcı/otoriter çocuk yetiştirme stili ve güvenli bağlanma stili büyük ölçüde örtüşmektedir. Otoriter ve izin verici/şımartan anababaların çocukları ise olumlu ve olumsuz özelliklerin bir birleşimini göstermektedir. Örneğin, otoriter ortamda yetişen çocuklar yüksek düzeyde okul başarısına sahip olmakla birlikte kendine saygı ve kendine yeterlik konusunda zayıf kalabilmektedirler. Ayrıca, sürekli olarak güç kullanılan anababa davranışına maruz kalan bu çocuklar en fazla psikolojik ve somatik stres belirtisine sahip olanlardır (Steinberg ve ark., 1994). Klinik ortamda yürütülen çalışmalarda da depresyon ve anksiyete belirtisi gösteren çocukların otoriter/baskıcı ailelerden geldiği gözlenmiştir (Stark, Humphrey, Cook, ve Lewis, 1990). Bu nedenlerle, yüksek düzeyde sevgi boyutuyla tanımlanan açıklayıcı/otoriter ve izin verici/şımartan çocuk yetiştirme stillerinin güvenli bağlanma ile olumlu, genel olarak güvensiz bağlanma türleri ve özellikle de hem benlik hem de başkaları modeli olumsuz olan korkulu bağlanma ile olumsuz yönde ilişkili olması beklenmektedir. Buna karşılık, kontrol boyutu yüksek, sevgi boyutu düşük olan otoriter ve izin verici/ihtimalkar çocuk yetiştirme stillerinin özellikle güvensiz bağlanma stilleri ile ilişkili olması beklenmektedir.

Benlik Boyutları

Geçmişteki çalışmalarda çocuk yetiştirme boyutları ve stilleri ile benlik kavramı arasındaki ilişki çok sınırlı düzeyde çalışılmıştır. Araştırmacılar yüksek duyarlılık, kabul, ilgi ve görece sınırlı denetimin olduğu açıklayıcı/otoriter ve şımartıcı stillerin çocuklar ve gençlerde kendine güveni artırdığını, içsel kontrol algısını pekiştirdiğini ve ilişkilerde kaygı ve onaylanma ihtiyacını azalttığını ileri sürmektedirler (Maccoby ve Martin, 1983; Santrock, 1995). Bu görüşlerle tutarlı olarak, örneğin, Lamborn ve arkadaşları (1991) açık-

lay
rin
gel
ana
sağ
tadı
açık
ları
oldu
may
soru
yön
lik
ve

araş
ve/v
ile t
ların
oran
cakl
kayg
özsa
kavı
açık
değiş
uygu
kurar

kontr
yönte
lerin
doyun
çocuk
bağın
limle
olarak
ailele
nen a
memn
yaşay

Amac

layıcı/otoriter ailelerden gelen çocuklarının kendilerine olan güvenlerinin diğer stillere sahip ailelerden gelen çocuklarından daha fazla olduğunu bulmuşlardır. Bu çalışmalarda izin verici/ihmalkar anababaların çocukları psikolojik uyum ve ruh sağlığı açısından en dezavantajlı grubu oluşturmaktadırlar. Bu çocukların okul başarılarının, özellikle açıklayıcı/otoriter ve otoriter anababaların çocuklarınıninkine karşılaştırıldığında oldukça düşük olduğu, genel olarak suça ve alkol ve ilaç kullanmaya daha eğilimli oldukları, daha saldırganca ve sorumsuzca davranışlar sergiledikleri, duygusal yönden dalgalanmalar yaşadıkları ve kendine yeterlik algılarının düşük olduğu gözlenmiştir (Maccoby ve Martin, 1983; Steinberg ve ark., 1994).

Bu alandaki kuramsal önermelerden ve araştırma sonuçlarından düşük düzeyde kabul/ilgi ve/veya yüksek düzeyde denetim/kontrol boyutları ile tanımlanan stillere sahip ailelerden gelen çocukların, diğer stillere sahip ailelerden gelen çocuklara oranla kendilerini (benliklerini) daha az tanıyor olabilecekleri, daha düşük özsayıya ve daha yüksek kaygıya sahip olabilecekleri beklenebilir. Bu nedenle, özsayı, benlik belirginliği (kişilerin benlik kavramlarına ilişkin bilgi ve inançlarının ne ölçüde açık, kesin ve tutarlı olduğu) ve sürekli kaygı değişkenleri açısından, farklı çocuk yetiştirme stillerinin uygulandığı ailelerden gelen gençler arasında kuramla tutarlı bireysel farklılıklar beklenmektedir.

Aynı zamanda, sevginin yüksek olduğu (ve kontrolün görece düşük olduğu) çocuk yetiştirme yöntemlerinin uygulandığı ailelerden gelen gençlerin aile ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde daha doyumlu olabilecekleri beklenmektedir. Son olarak, çocuk yetiştirme stillerinin gençlerin başkalarına bağımlı ya da onlardan özerk kişilik geliştirme eğilimleriyle de ilişkili olması; dolayısıyla, "olumlu" olarak nitelenen çocuk yetiştirme stillerine sahip ailelerden gelen gençlerin "olumsuz" olarak nitelenen ailelerden gelenlere oranla daha az başkalarını memnun etme, onaylanmama ve ayrılık kaygısı yaşayacakları öngörülmektedir.

Amaç ve Denenceler

Bu araştırmanın birinci amacı gençlerin

algıladıkları çocuk yetiştirme boyut ve stilleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkileri incelemektir. Bağlanma genellikle ebeveyn ve çocuk arasındaki sıcaklık ve sevgi ile tanımlandığı için, bu konudaki denence, yüksek düzeyde sevgi ile tanımlanan açıklayıcı/otoriter ve izin verici/şımartan ailelerden gelen deneklerin daha çok güvenli bağlanma ve daha az güvensiz bağlanma türlerine (özellikle korkulu) sahip olabilecekleri yönündedir. Düşük düzeyde sevgi/kabul gösteren ailelerden gelenler için ise bunun tersi bir örüntü beklenmektedir.

Araştırmanın ikinci amacı çocuk yetiştirme boyut ve stilleri ile bazı temel benlik değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Özsayı (benlik saygısı), benlik belirginliği ve sürekli kaygı görece kararlı benlik özellikleri olarak kabul edilmektedir. Buna ilişkin denence, düşük düzeyde kontrol ve yüksek düzeyde kabul/ilginin yüksek düzeylerde özsayı, benlik belirginliği ve düşük düzeyde sürekli kaygı ile ilişkili olacaktır.

Araştırmanın üçüncü amacı, başkalarına bağımlı olma ya da özerk olma temelindeki kişilik eğilimleri ve ilişkilerden alınan memnuniyet açısından dört çocuk yetiştirme stilini karşılaştırmaktır. Şımartan ve açıklayıcı/otoriter ailelerden gelenlerin, diğer gruplara oranla daha az başkalarından onaylanma bekleyecekleri, daha az başkalarını memnun etme isteği içinde olabilecekleri ve daha düşük düzeyde ayrılık kaygısı yaşayacakları öngörülmektedir. Son olarak, kabul/ilgi boyutunun yüksek olduğu ailelerden gelen gençlerin, diğer gruplara oranla, aileleri ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerinden daha memnun olabilecekleri öngörülmektedir.

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın örneklem grubunu Ankara'da iki büyük üniversitede okuyan 301 öğrenci oluşturmaktadır. Çocuk yetiştirme stilleri ölçeğinin her iki altölçeğini birden doldurmayan ya da büyük oranda boş bırakan 22 denek analizlere dahil edilmemiştir. Araştırmanın temel örneklem grubunu geriye kalan 279 kişi oluşturmuştur. Deneklerin yaş ortalaması 20.16'dır (SS = 4.51) ve 176'sı kızlardan (% 63), 103'ü erkeklerden (%37) oluşmaktadır.

Tablo 1*Annelik Ştilleri Faktörlerine Ait Açıklanan Varyanslar, Özdeğerler, Alfa Katsayıları ve Faktör Yükleri*

Madde No	Faktör 1: Baba kabul/ilgi	Faktör 2: Anne sıkı kontrol/denetim
10. Sorunlarını çözmemde destek olurdu	.80	-.14
1. Benimle sık sık rahatlatıcı bir şekilde konuşurdu	.79	-.20
2. Nasıl davranacağım ya da ne yapacağım konusunda bana hep yararlı fikirler vermiştir	.78	-.13
15. Sevgi ve yakınlığına her zaman güvenmişimdir	.77	-.21
3. Sorunların olduğunda onları daha açık bir şekilde görmemde hep yardımcı olmuştur	.77	-.16
22. Onunla birbirimize çok bağlıydık	.74	-.21
29. Sağlığımla yakından ilgilenirdi	.69	-.06
21. Hiçbir zaman benim ne hissettiğimle veya ne düşündüğümle gerçekten ilgilenmedi	.68	-.27
18. Hiçbir zaman fazla yakın bir ilişkimiz olmadı	.67	-.29
23. Bir sorunum olduğunda bunu hemen anlardı	.65	-.12
19. Benim sorunlarımla ilgilenemeyecek kadar meşgul olduğunu belirtirdi	.63	-.06
17. Önemli bir karar verileceği zaman görüşlerime hep önem vermiştir	.63	-.24
20. Bir problemim olduğunda ona anlatmaktansa, kendime saklamayı tercih ederdim	.62	-.30
30. Benimle gurur duyduğunu her fırsatta dile getirirdi	.61	-.27
13. Bende ki herhangi bir fiziksel değişmeyi hemen fark ederdi	.60	.10
12. Yememle, içmemle yakından ilgilenirdi	.60	.28
28. Yetenek ve becerilerime hayranlık duyardı	.51	-.27
14. Hata yaptığımda genellikle bağışlardı	.50	-.38
16. Onun düşüncelerine ters gelen birşey yaptığımda suçlamazdı	.50	-.43
11. Derslerimin nasıl gittiğini ve notlarımı bilmek isterdi	.49	.26
27. Beni iyi ve kötü yanlarımla olduğum gibi kabul ederdi	.44	-.43
24. Aramızdaki sorunları konuşarak çözmek yerine benden onları anlayıp tek başıma çözmemi beklerdi	.19	-.06
6. Ne zaman, ne yapmam gerektiği konusunda talimat verirdi	.01	.81
5. Her davranışımı sıkı sıkıya kontrol etmek isterdi	-.05	.80
7. Onun istediği hayatı yaşamam konusunda hep ısrarlı olmuştur	-.25	.72
25. Arkadaşlarımla ilişkilerime çok karışırdı	-.16	.67
8. Onunkinden farklı bir görüşe sahip olmama genellikle tahammül edememiştir	-.40	.65
9. Kurallarına aykırı davrandığımda beni kolaylıkla affetmezdi	-.35	.61
4. Odamın düzenliliğini sık sık kontrol ederdi	.28	.58
26. Geç saatlere kadar oturmama izin vermezdi.	-.10	.43
Açıklanan varyans	% 36.1	% 11.6
Özdeğer	10.84	3.47
Alfa	.94	.80

Veri Toplama Araçları

Demografik ölçümler. Anketin birinci bölümünde yaş, cinsiyet, ailenin gelir düzeyi gibi demografik özellikleri ölçmeyi amaçlayan bazı sorular yer almıştır. Gelir düzeyi "ailenizin gelir

düzeyini, genel olarak, 7 aralıklı ölçek üzerinde nasıl değerlendirirsiniz?" sorusuyla ölçülmüştür (1=ortalamanın çok altında, 7=ortalamanın çok üstünde). Demografik ölçümler dışında bu bölümde, ayrıca, deneklere birer maddeyle genel

olarak aileleriyle ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerinden ne derece memnun oldukları 7 aralıklı ölçeklerle sorulmuştur (1=hiç memnun değilim, 7=çok memnunum).

Çocuk yetiştirme stilleri. Çocuk yetiştirme stilleri Maccoby ve Martin'in (1983) önerdiği boyutlar ve sınıflandırma yöntemleri temelinde

Steinberg ve arkadaşlarının (1991) çalışmaları örnek alınarak araştırmacılar tarafından geliştirilen bir ölçekle ölçülmüştür. Bu amaçla çocuk yetiştirme stillerinin altında yattığı öne sürülen "sıkı denetim/kontrol ve kabul/ilgi" boyutlarını temsil ettiği düşünülen otuz maddelik bir anket oluşturulmuştur. Kabul/ilgi boyutu anne ve baba tarafından sevilme,

Tablo 2

Babalık Stilleri Faktörlerine Ait Açıklanan Varyanslar, Özdeğerler, Alfa Katsayıları ve Faktör Yükleri

Madde No	Faktör 1: Anne kabul/ilgi	Faktör 2: Baba sıkı kontrol/denetim
22. Onunla birbirimize çok bağlıydık	.78	-.22
2. Nasıl davranacağım ya da ne yapacağım konusunda bana hep yararlı fikirler vermiştir	.77	-.13
10. Sorunlarımı çözmemde destek olurdu	.77	-.18
3. Sorunlarım olduğunda onları daha açık bir şekilde görmemde hep yardımcı olmuştur	.74	-.18
15. Sevgi ve yakınlığına her zaman güvenmişimdir	.74	-.34
1. Benimle sık sık rahatlatıcı bir şekilde konuşurdu	.72	-.23
23. Bir sorunum olduğunda bunu hemen anlardı	.69	-.15
21. Hiçbir zaman benim ne hissettiğimle veya ne düşündüğümle gerçekten ilgilenmedi	.69	-.27
18. Hiçbir zaman fazla yakın bir ilişkimiz olmadı	.69	-.22
29. Sağlığımıla yakından ilgilencirdi	.66	-.06
28. Yetenek ve becerilerime hayranlık duyardı	.63	-.19
13. Bendeki herhangi bir fiziksel değişmeyi hemen farkederdi	.61	.12
19. Benim sorunlarımla ilgilenemeyecek kadar meşgul olduğunu belirtti	.61	-.09
27. Beni iyi ve kötü yanlarımla olduğum gibi kabul ederdi	.60	-.38
20. Bir problemim olduğunda ona anlatmaktansa, kendime saklamayı tercih ederdim	.59	-.35
30. Benimle gurur duyduğunu her fırsatta dile getirirdi	.58	-.27
17. Öncelikli bir karar verileceği zaman görüşlerime hep önem vermiştir	.58	-.35
14. Hata yaptığımda genellikle bağışlardı	.56	-.43
12. Yememle, içmemle yakından ilgilencirdi	.49	.25
11. Derslerimin nasıl gittiğini ve notlarımı bilmek isterdi	.43	.31
4. Odamın düzenliliğini sık sık kontrol ederdi	.34	.31
24. Aramızdaki sorunları konuşarak çözmek yerine benden onları anlayıp tek başıma çözmemi beklerdi	.15	-.01
6. Ne zaman, ne yapmam gerektiği konusunda talimat verirdi	.03	.80
5. Her davranışımı sıkı sıkıya kontrol etmek isterdi	-.01	.74
7. Onun istediği hayatı yaşamam konusunda hep ısrarlı olmuştur	-.18	.72
25. Arkadaşlarımla ilişkilerime çok karışırdı	-.24	.68
8. Onunkinden farklı bir görüşe sahip olmama genellikle tahammül edememiştir	-.36	.65
9. Kurallarına aykırı davrandığımda beni kolaylıkla affetmezdi	-.41	.58
16. Onun düşüncelerine ters gelen birşey yaptığımda suçlamazdı	.51	-.56
26. Geç saatlere kadar oturmama izin vermezdi.	-.08	.54
Açıklanan varyans	% 37.1	% 10.6
Özdeğer	11.12	3.19
Alfa	.94	.70

kabul görme, ilgilenilme ve anlayış görme derecelerini yansıttığı düşünülen maddelerle ölçülmeye çalışılmıştır (örneğin "sevgi ve yakınlığına her zaman güvenmişimdir" ve "sağlığımla yakından ilgilenirdi" gibi). Hazırlanan anketlerdeki maddeleri denekler "hiç doğru değil"den "çok doğru"ya giden beş aralıklı ölçekler üzerinde, anne ve babaları için ayrı ayrı doldurmuşlardır. Sıkı denetim/gözlem altında tutma boyutuna ilişkin maddeler ise, katılımcıların çocukluk yıllarında anababaları tarafından ne derece denetlendikleri, sınırlandırıldıkları, gözlemlendikleri ve disiplin altında tutulduklarını ifade etmelerine yarayacak şekilde yazılmıştır (örneğin, "her davranışımı sıkı sıkıya kontrol etmek isterdi" ve "odamın düzenliliğini sık sık kontrol ederdi" gibi).

Otuz maddeden oluşan anket, Steinberg ve arkadaşlarının (1991, 1994) önerdikleri şekilde ortogonal rotasyon kullanılarak faktör analizine tabi tutulmuştur. Analizler anne ve baba ölçekleri için ayrı ayrı yapılmıştır. Anne ölçeği üzerinde yapılan ana bileşenler analizi, önce özdeğeri 1'in üzerinde altı faktörlü bir çözüm üretmiştir. Altı faktör toplam varyansın yüzde 63.7'sini açıklamıştır. Faktörler ayrıntılı incelendiğinde yüksek özdeğere sahip ilk iki faktörün toplam varyansın yüzde 47.7'sini açıkladığı (sırasıyla, % 36.1 ve 11.6) görülmüştür. İlk iki faktörün dışındaki faktörler ise 1.0 ile 1.4 arasında özdeğerlere sahiptir ve bu faktörlerin açıkladıkları varyans görece küçüktür. Ayrıca, maddelerin büyük çoğunluğunun 1. ve 2. faktörde toplandığı ve diğer faktörlerde daha az sayıda maddenin yer aldığı gözlenmiştir. Birinci faktör ağırlıkla kabul/ilgi boyutunu, ikinci faktör ise sıkı denetim/kontrol boyutunu içeren maddelerden oluşmaktadır. Diğer faktörlerin de temelde ilk iki faktörü yansıtan maddelerin yer aldığı altfaktörler oldukları anlaşılmıştır. Bu sonuçlar, aslında çocuk yetiştirme stilleri maddelerinin iki ana faktörde toplandığı görüşünü desteklemektedir. Özdeğerlerin faktörlere karşı çizildiği grafik gösterimi de (scree plot testi) temelde iki faktörün var olduğunu göstermiştir. Bu nedenle, iki faktörlü bir çözümün doğru olduğuna karar verilmiştir ve bu çözüm test edilmiştir (Bkz. Tablo 1).

İki faktörlü çözümün sınıandığı faktör analizi sonucunda anne altölçeğinin iki temel boyutta belirgin bir şekilde temsil edildiği gözlenmiştir. Birinci faktörün özdeğeri 10.84 ve açıkladığı varyans yüzde 36.1'dir. Bu faktörde toplam 21 madde yer almış, faktör yükü .35'in altında olan bir madde çıkartılmıştır. Bu analizlerde faktör yükü .35'in üzerinde olan maddeler ilgili faktör altında gruplandırılmıştır. Birinci faktördeki maddelerin tamamı kabul/ilgi boyutunu yansıtan maddelerden oluşmaktadır. İkinci faktörün özdeğeri 3.47, açıkladığı varyans ise yüzde 11.6'dır. İkinci faktörde yer alan sekiz maddenin sıkı denetim/gözlem altında tutma boyutunu yansıttığı görülmüştür. Bir madde ise ("Aramızdaki sorunları konuşarak çözmek yerine benden onları anlayıp tek başıma çözmeme beklerdi") hiç bir faktörde yer almamıştır.

İki faktörün ayrıntılı bir şekilde incelenmesinde dört maddenin .35'in üzerinde faktör yükü ile her iki faktörde de yer aldığı gözlenmiştir (8, 9, 11 ve 12. maddeler). Maddelerin içeriklerine bakıldığında örneğin, "yememle, içmemle yakından ilgilenirdi" şeklindeki 12. madde .61 faktör yükü ile kabul/ilgi boyutunda, .41 ile sıkı denetim/kontrol boyutunda yer almıştır. Doğal olarak bu madde hem ilgi hem de kontrol algısını yansıtıyor olabilir. Diğer üç maddede de benzer durum söz konusudur. Bu nedenle bu maddeler ilgili boyutlardan çıkarılmıştır.

Anne altölçeğinde uygulanan yöntem baba altölçeğine de uygulanmış ve ilk aşamada toplam varyansın yüzde 60.2'sini açıklayan beş faktör elde edilmiştir. İlk iki faktörün toplam varyansın yüzde 47.7'sini açıkladığı ve maddelerin ağırlıkla bu faktörlerde toplandığı gözlenmiştir. Uygulanan iki faktörlü çözümde anne altölçeğinde olduğu gibi bu faktörlerin iki temel boyutu (kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol) yansıttığı belirlenmiştir. 24. madde baba altölçeğinde de hiç bir boyutta yer almamıştır. Faktörlerin özdeğerleri sırasıyla 11.2 ve 3.19, açıkladıkları varyans da yüzde 37.1 ve 10.6'dır. Baba altölçeğinde, anne altölçeğindeki iki faktörden de yüksek faktör yükü alan dört maddenin yanı sıra 16. maddenin de her iki boyutta birden yer aldığı görülmüştür (Bkz. Tablo 2).

gibi
beş
deni
nede
içer
18 m
22,
gözl
ve 2
alfa
oldu
kabu
algıl
.80,
.70
boyu
sahip
edil
gene
edile
bir "
tadı
baba
leri
ve b
(sını
mak
Hor
bağl
graf
aralı
lerir
mişt
tanı
deni
leri
yüri
bir
İA'y
saf
mi

Sonuç olarak, Tablo 1 ve 2'de görüldüğü gibi, her iki altölçek birlikte değerlendirildiğinde beş maddenin iki boyutta birden yer aldığı, 24. maddenin de hiçbir faktöre girmediği gözlenmiştir. Bu nedenle her iki altölçek için de aynı maddeleri içeren iki boyut oluşturulmuştur. Kabul/ilgi boyutu 18 madde (1, 2, 3, 10, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 28, 29. ve 30. maddeler), sıkı denetim gözlem altında tutma boyutu ise 6 madde (4, 5, 6, 7, 25. ve 26. maddeler) ile temsil edilmiştir. Boyutların alfa güvenilirlik katsayılarının kabul edilir düzeyde olduğu bulunmuştur. Anneden ve babadan algılanan kabul/ilgi boyutlarının alfa değeri .94, anneden algılanan sıkı denetim/kontrol boyutunun alfa değeri .80, baba altölçeğinin aynı boyuttaki alfa değeri ise .70 olarak hesaplanmıştır. Sıkı denetim/kontrol boyutunun görece düşük iç tutarlılık katsayısına sahip olması bu boyutun az sayıda madde ile temsil edilmesi ile ilişkili olabilir.

Bu alanda Batı'da yürütülen çalışmalarda, genellikle, annelik ve babalık stillerinden elde edilen puanların ortalaması alınarak anababalar tek bir "çocuk yetiştirme" stili içinde sınıflandırılmaktadır. Bu çalışmada, kültürümüzde anne ve babaların çocuk yetiştirmedeki farklı geleneksel rolleri ve sorumlulukları dikkate alınarak, veriler anne ve baba için ayrı ayrı toplanmış ve analiz edilmiştir (sınıflandırma sonuçları bulgular bölümünde sunulmaktadır).

İlişki Anketi (İA). Bartholomew ve Horowitz'in (1991) geliştirdiği İA, herbiri bir bağlanma stilini ölçmeyi amaçlayan dört kısa paragraftan oluşmaktadır. Deneklerden ilk olarak, 7 aralıklı ölçekler üzerinde her bir paragrafın kendilerini ne derece tanımladığını belirtmeleri istenmiştir (1=beni hiç tanımlamıyorum, 7=tamamen beni tanımlıyorum). Değerlendirmenin sonunda ayrıca denekler kendilerini en iyi tanımladığını düşündükleri paragrafı işaretlemişlerdir.

Kuzey Amerika örneklemi üzerinde yürütülen çalışmalar, herbir bağlanma prototipinin bir maddeyle (paragrafla) ölçülmesine dayanan İA'nın kabul edilir düzeyde güvenilirlik ve geçerliğe sahip olduğunu göstermiştir. Ölçeğin Türk örneklemindeki psikometrik kalitesini sınavan bir

çalışmada da yeterli düzeyde test tekrar test güvenilirliğine sahip olduğu, bağlanma stilleri arasındaki korelasyonların beklendiği yönde olduğu ve ilişkili olması beklenen diğer değişkenler temelinde incelendiğinde de yüksek düzeyde yapı geçerliğine sahip olduğu saptanmıştır (Sümer ve Güngör, 1999).

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği. Benlik saygısı Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ve Türk toplumuna Çuhadaroğlu (1986) tarafından uyarlanan on maddelik Benlik Saygısı Ölçeği ile ölçülmüştür. Çuhadaroğlu (1986) ve Tuğrul (1994), ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin kanıtlar sunmuşlardır. Örneğin, Tuğrul'un (1994) çalışmasında iç tutarlık .76 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise, denekler değerlendirmelerini 7 aralıklı ölçekler üzerinde yapmışlardır (1=hiç katılmıyorum, 7=kesinlikle katılıyorum) ve ölçeğin iç tutarlığı .85'dir.

Benlik Belirginliği Ölçeği. Benlik Belirginliği Ölçeği, kişilerin benlik kavramlarına ilişkin inançlarının ne ölçüde açık ve kesin bir bilgiye dayandığı, ne derece güvenle tanımlandığı, bunların kendi içinde ne derece tutarlı ve zaman içinde kararlı olduğunu belirlemek amacı ile Campbell ve arkadaşları (1996) tarafından geliştirilmiştir. Oniki maddeden oluşan ölçek Sümer ve Güngör (1999) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve iç tutarlık katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Denekler örneğin, "genelde, kim ve ne olduğum konusundaki görüşüm açıktır" gibi maddeleri 7 aralıklı ölçekler üzerinde değerlendirmişlerdir (1=bu ifade beni hiç tanımlamıyorum, 7=bu ifade beni tam olarak tanımlıyorum).

Sürekli Kaygı Ölçeği. Bireyin içinde bulunduğu durum ve koşullardan bağımsız olarak kendisini genel olarak nasıl hissettiğini belirlemekte kullanılan ve 20 maddeden oluşan bu ölçek Spielberg, Goorsuck ve Lushene (1970) tarafından geliştirilmiş, Türkçe'ye çeviri ve uyarlama çalışmaları Öner ve LeCompte (1985) tarafından yapılmıştır. Sürekli Kaygı Ölçeği'nin yüksek güvenilirliğe (test tekrar test güvenilirliği .71 ile .86 arasında; iç tutarlık .83 ile .87 arasında) ve geçerliğe sahip olduğu anlaşılmıştır (Öner, 1977). Bu çalış-

Tablo 3*Araştırmadaki Temel Değişkenlerin Ortalama, Standart Sapma ve Ranj Değerleri*

Değişkenler	Ortalama	SS	Gözlenen ranj
Anne kabul/ilgi	3.92	.76	1.00-5.00
Anne sıkı denetim/kontrol	2.64	.91	1.00-4.83
Baba kabul/ilgi	3.55	.82	1.00-5.00
Baba sıkı denetim/kontrol	2.43	.86	1.00-4.67
Güvenli	4.28	1.91	1.00-7.00
Korkulu	3.04	1.78	1.00-7.00
Saplantılı	3.36	1.90	1.00-7.00
Kayıtsız	2.59	1.68	1.00-7.00
Benlik Saygısı	5.54	1.12	2.60-7.00
Benlik Belirginliği	4.99	1.26	1.67-7.00
Sürekli Kaygı	3.62	.75	1.40-5.40
Başkalarını Memnun Etme	4.20	.92	1.57-6.57
Onaylanmama Kaygısı	3.38	1.00	1.00-5.70
Ayrılık Kaygısı	4.58	1.06	1.69-6.62
Yalnızlıktan Hoşlanma	4.45	1.25	1.00-7.00
Aileden memnuniyet	5.44	1.43	1.00-7.00
Arkadaşlardan memnuniyet	5.16	1.31	1.00-7.00
Gelir Düzeyi	4.34	.94	1.00-7.00

mada, sürekli kaygı 7 aralıklı bir ölçek üzerinde değerlendirilmiştir (1=hiçbir zaman, 7=her zaman) ve yüksek puanlar yüksek düzeyde sürekli kaygıya işaret etmektedir. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlık katsayısı .86'dır.

Sosyotropi-Otonomi Ölçeği. Bağımlı ve özerk kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılmakta olan ve toplam 60 maddeden oluşan Sosyotropi-Otonomi Ölçeği, Beck ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, Türk toplumuna Şahin, Ulusoy ve Şahin (1993) tarafından uyarlanmış, güvenirlik katsayıları sosyotropi için .83 ve otonomi için .81 olarak rapor edilmiştir. Sosyotropi ölçeği onaylanmama kaygısı, ayrılık kaygısı ve başkalarını memnun etmeyi ölçen altölçeklerden, otonomi ölçeği ise kişisel başarı, özgürlük ve yalnızlıktan hoşlanma altölçeklerinden oluşmaktadır. Bu çalışmada sosyotropi ölçeğinin bütün altölçekleri ile otonomi ölçeğinin yalnızlıktan hoşlanmayı ölçen boyutu kullanılmıştır.

Onaylanmama kaygısını ölçen toplam 9, ayrılık kaygısını ölçen 13, başkalarını memnun etmeyi ölçen 7 ve yalnızlıktan hoşlanmayı ölçen 6 madde bulunmaktadır. Bu çalışmada altölçekleri oluşturan maddeler rastlantısal bir sırada sunulmuş ve cevaplar 7 aralıklı bir ölçek üzerinde değerlendirilmiştir (1=beni hiç tanımlamıyor, 7=bütünüyle beni tanımlıyor). İç tutarlık katsayıları onaylanmama kaygısı için .76, ayrılık kaygısı için .82, başkalarını memnun etme için .52, yalnızlıktan hoşlanma için ise .70 olarak bulunmuştur.

İşlem

Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin psikometrik değerlendirmesine yönelik bir çalışmada (Sümer ve Güngör, 1999, 2. çalışma) kullanılan "Benliğe ve Başkalarına İlişkin Tutum Ölçeği" başlığı altındaki ölçek bataryasına Yöntem bölümünde ayrıntılı bir şekilde anlatılan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği eklenmiştir. Ölçekler 20-25 kişilik öğrenci gruplarına sınıflarında uygulan-

muştur. Ölçeklere ilişkin yönergeler hem uygulamanın başında genel bir sözel yönerge olarak sunulmuş hem de yazılı olarak her bir ölçeğin başında verilmiştir. Ölçek bataryasının doldurulması yaklaşık 20-30 dakika sürmüştür.

Bulgular

Analizlere geçmeden verilerin çok değişkenli istatistiklerin sayıtlarını karşılayıp karşılamadıkları incelenmiştir. Temel değişkenlerin normallik ve doğrusallık sayıtlarını karşıladığı görülmüştür. Mahalonobis aralığı yoluyla 3 deneğin çok yönlü aşırı değer taşıdığı bulunmuş, bu üç denek çıkarılarak analizlere geriye kalan 276 kişi ile devam edilmiştir. Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği'nin anne veya baba alt ölçeğini hiç doldurmayan denekler dışında, tüm denekler gözönüne alındığında kayıp değerlerin sayısı görece az olduğundan, bu değerler yerine grup ortalamaları kullanılmıştır.

Tablo 3'de araştırmada yer alan bütün değişkenlerin betimleyici istatistikleri verilmiştir. Beş aralıklı ölçekler üzerinde değerlendirilen kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol boyutları anne ve baba altölçekleri için benzer ortalamalara sahiptir. Algılanan ebeveyn kabul/ilgi düzeyi genel olarak yüksek, sıkı denetim/kontrol düzeyi ise düşüktür. Ancak anneden ve babadan algılanan kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol boyutları karşılaştırıldığında öğrencilerin annelerini babalarından hem daha kabul edici/ilgi gösterici ($t(275) = 8.68, p < .001$) hem de daha fazla denetleyici ve kontrol edici olarak ($t(275) = 4.00, p < .001$) algıladıkları bulunmuştur. Bağlanma stilleri ortalamalarına bakıldığında ise deneklerin kendilerini daha çok güvenli stil içerisinde tanımladıkları, benlik değişkenleri ortalamaları incelendiğinde genel olarak yüksek düzeyde özsaygı ve benlik belirginliğine sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca, aile ve arkadaşlarıyla olan

Tablo 4

Çocuk Yetiştirme Boyutları ile Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

	A N N E		B A B A	
	Kabul/ilgi	Sıkı Denet./Kontrol	Kabul/ilgi	Sıkı Denet./Kontrol
Bağlanma Stilleri				
Güvenli	.19	-.15	.22	-.10
Korkulu	-.10	.24	-.13	.14
Saplantılı	-.12	.13	-.17	.12
Kayıtsız	-.14	.08	-.04	-.07
Benlik Değişkenleri				
Benlik saygısı	.21	-.21	.31	-.23
Benlik belirginliği	.28	-.24	.34	-.18
Sürekli kaygı	-.23	.23	-.34	.22
Sosyotropi				
Başkalarını memnun etme	-.02	.12	-.17	.20
Onaylanmama kaygısı	-.07	.25	-.17	.21
Ayrılık kaygısı	.16	.11	-.03	.16
Otonomi				
Yalnızlıktan hoşlanma	-.14	.03	-.01	-.01
Aileden Memnuniyet	.52	-.16	.63	-.23
Arkadaşlardan Memnuniyet	.15	-.13	.17	-.11
Gelir Düzeyi	.20	-.22	.14	-.12

* $p < .05$, ** $p < .01$

Not. .12'nin üzerindeki korelasyon değerleri $p < .05$, .16'nın üzerindeki değerler $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

ilişkilerinden genel olarak memnun oldukları da anlaşılmaktadır. Araştırmada yer alan diğer değişkenlerde ise 7 aralıklı ölçekler üzerinden deneklerin genellikle ölçek orta noktası olan 4 civarında ortalamaya sahip oldukları belirlenmiştir. Ancak, çoğu sonuç değişkenlerinde görece yüksek standart sapmaların olması değerlendirmelerin bir miktar heterojen olduğunu göstermektedir.

Çocuk Yetiştirme Boyutları ile Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

İki temel çocuk yetiştirme boyutu ile diğer değişkenler arasındaki korelasyonlar incelendiğinde öncelikle kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol boyutlarının diğer değişkenlerle olan ilişkilerinin beklendiği gibi birbirlerine ters yönde olduğu bulunmuştur. Tablo 4'de görüldüğü gibi, anne ve baba altölçekleri her iki boyutta da diğer değişkenlerle benzer bir ilişki örüntüsü sergilemiştir. Hem anneden hem de babadan algılanan kabul/ilgi boyutunun bağlanma stilleri ile olan ilişkileri incelendiğinde bu boyutların güvenli bağlanma ile

olumlu yönde ve anlamlı korelasyonlar gösterdiği (anne, $r = .19, p < .001$; baba, $r = .22, p < .001$), güvensiz bağlanma türleri ile ise olumsuz yönde ve çoğunlukla anlamlı ilişki gösterdiği bulunmuştur (örneğin, anne kayıtsız bağlanma, $r = -.14, p < .05$; baba, saplantılı bağlanma, $r = -.17, p < .01$). Ancak, genel olarak, kabul/ilgi boyutları ile bağlanma stilleri arasındaki korelasyonlar görece düşüktür.

Anne ve babadan algılanan sıkı denetim/kontrol boyutları ile bağlanma stilleri arasındaki korelasyonlar incelendiğinde anneden algılanan sıkı denetim ve kontrolün güvenli bağlanma ile olumsuz ($r = -.15, p < .05$), korkulu ve saplantılı bağlanma ile olumlu yönde ilişkili olduğu gözlenmektedir (sırasıyla, $r = .24, p < .001$ ve $r = .13, p < .05$). Babadan algılanan sıkı denetim ve kontrolün güvenli bağlanma ile ilişkisi anlamlı değildir. Hem anneden hem de babadan algılanan kabul ve ilgi ise özellikle güvenli bağlanma ile olumlu korelasyon göstermektedir (Bkz. Tablo 4).

İki temel çocuk yetiştirme boyutu benlik değişkenleri ile beklendik yönde ve bağlanma stil-

Tablo 5

Katılımcıların Anneden ve Babadan Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri İçinde Sınıflandırılması

	Babalık Stilleri				Toplam
	Otoriter	Açıklayıcı/ otoriter	İzin verici/ şımartan	İzin verici/ ihmalkar	
Otoriter	60	12	9	11	92 % 33.3
Açıklayıcı/ otoriter	10	27	7	3	47 % 17.0
İzin verici/ şımartan	14	12	60	8	94 % 34.1
İzin verici/ ihmalkar	9	4	7	23	43 % 15.6
Toplam	93 % 33.7	55 % 19.9	83 % 30.1	45 % 16.3	276 % 100.0

leri ile olan ilişkilere oranla daha güçlü korelasyonlar göstermektedir. Anne ve babadan algılanan kabul ve ilgi düzeyi benlik saygısı ve benlik belirginliği ile görece yüksek düzeyde olumlu (korelasyonlar .21 ile .34 arasında değişmektedir), sürekli kaygı ile ise olumsuz yönde ilişkili bulunmuştur (anne, $r = -.23, p < .001$; baba, $r = -.34, p < .001$). Sıkı denetim ve kontrol boyutları için ise bunun tam tersi bir örüntü gözlenmiştir. Diğer bir deyişle, ebeveynlerinden yüksek düzeyde kabul ve ilgi gören gençlerin daha yüksek düzeyde özsaygı ve benlik belirginliğine ve düşük düzeyde sürekli kaygıya sahip oldukları söylenebilir. Bu noktada, babadan algılanan kabul ve ilgi ile benlik değişkenleri arasındaki korelasyonların anneden algılanan kabul/ilgi ile bu değişkenler arasındaki korelasyonlardan daha yüksek olması dikkat çekicidir. Sıkı denetim/kontrol boyutu ile benlik değişkenleri arasındaki ilişkiler kabul ve ilginin tam tersi bir örüntü göstermiştir.

Sosyotropi altölçekleri ile korelasyonları incelendiğinde, anneden algılanan kabul/ilginin ayrılık kaygısı ile olumlu ($r = .16, p < .01$) babadan algılanan kabul/ilginin ise beklendiği gibi, başkalarını memnun etme isteği ($r = -.17, p < .01$) ve onaylanmama kaygısı ($r = -.17, p < .01$) ile olumsuz yönde anlamlı ilişki gösterdiği bulunmuştur. Tablo 4'de görüldüğü gibi, anneden ve babadan algılanan sıkı denetim ve kontrol başkalarını memnun etme isteği, onaylanmama kaygısı ve ayrılık kaygısı olumlu yönde ve çoğunlukla anlamlı ilişkiler sergilemiştir. Sosyotropi altölçeklerinin daha çok babadan algılan sıkı denetim/kontrol boyutu ile ilişkili olduğu görülmektedir. Çocuk yetiştirme boyutları yalnızlıktan hoşlanma ile anneden algılanan kabul/ilgi dışında ($r = -.14, p < .05$) anlamlı ilişki göstermemiştir.

Beklendiği gibi, anne ve babadan algılanan kabul/ilgi düzeyi aileden memnuniyet ile yüksek düzeyde ilişkilidir (anne, $r = .52, p < .001$; baba, $r = .63, p < .001$). Sıkı denetim/kontrol boyutları ise aileden memnuniyetle beklendiği gibi ters yönde anlamlı korelasyonlar göstermiştir (anne, $r = -.15, p < .01$; baba, $r = -.23, p < .001$). Korelasyonlardan, babadan algılanan kabul/ilginin anneden algılanandan daha yüksek düzeyde aileden memnuniyetle

ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Arkadaşlarla ilişkilerden memnuniyet ise çocuk yetiştirme boyutları ile, aileden memnuniyetten daha küçük bir korelasyon genişliği ile, ancak aynı yönde ilişkilidir.

Ailenin gelir düzeyinin de anne ve babadan algılanan kabul/ilgi ile olumlu, sıkı denetim/kontrol ile olumsuz yönde anlamlı düzeyde ilişki gösterdiği gözlenmiştir. Bu bulgu düşük gelirli ailelerde sıkı denetim ve kontrolün daha fazla, kabul ve ilginin daha az olduğuna işaret etmektedir.

Deneklerin Dört Çocuk Yetiştirme Stili İçinde Sınıflandırılması

Giriş bölümünde söz edildiği gibi katılımcılar algılanan çocuk yetiştirme boyutları temelinde dört grup altında sınıflandırılmışlardır. Diğer bir deyişle iki temel boyutun çaprazlanmasından 4 çocuk yetiştirme stili türetilmiştir. Buna göre, her iki çocuk yetiştirme boyutundan da medyan değerinin üzerinde puan alan kişiler açıklayıcı/otoriter, altında puan alanlar ise izin verici/ihmkar çocuk yetiştirme stili içerisinde sınıflandırılmıştır. Kabul/ilgi boyutundan medyanın üzerinde, sıkı denetim/kontrol boyutunda ise medyanın altında puan alan kişiler izin verici/şımartan ve son olarak da kabul/ilgi boyutundan medyanın altında, sıkı denetim/kontrol boyutunda ise medyanın üzerinde puan alanlar otoriter çocuk yetiştirme stiline sahip aileden gelen denekler olarak gruplandırılmışlardır. Bu işlem, anne ve baba altölçekleri için ayrı ayrı yapılmıştır. Tablo 5'de görüldüğü gibi birbirine karşıt kutupta yer alan otoriter ve izin verici/şımartan çocuk yetiştirme stillerinin en yaygın olarak algılandıkları gözlenmektedir. Annelerin yaklaşık yüzde 33'ü, babaların da yüzde 34'ü otoriter olarak sınıflandırılırken, annelerin yüzde 34'ü, babaların da yüzde 30'u izin verici/şımartan olarak sınıflandırılmıştır. Diğer gruplara bakıldığında annelerin yüzde 17'si, babaların yüzde 20'si açıklayıcı/otoriter, hem annelerin hem de babaların yüzde 16'sı izin verici/ihmkar olarak sınıflandırılmıştır. Anne ve babaların aynı stil içerisinde algılanma oranı ise yüzde 62'dir. Farklı stil içerisinde algılanan anne ve babaların dağılımı ise belirli bir örüntü sergilememektedir.

ilişkilerinden genel olarak memnun oldukları da anlaşılmaktadır. Araştırmada yer alan diğer değişkenlerde ise 7 aralıklı ölçekler üzerinden deneklerin genellikle ölçek orta noktası olan 4 civarında ortalamaya sahip oldukları belirlenmiştir. Ancak, çoğu sonuç değişkenlerinde görece yüksek standart sapmaların olması değerlendirmelerin bir miktar heterojen olduğunu göstermektedir.

Çocuk Yetiştirme Boyutları ile Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

İki temel çocuk yetiştirme boyutu ile diğer değişkenler arasındaki korelasyonlar incelendiğinde öncelikle kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol boyutlarının diğer değişkenlerle olan ilişkilerinin beklendiği gibi birbirlerine ters yönde olduğu bulunmuştur. Tablo 4'de görüldüğü gibi, anne ve baba altölçekleri her iki boyutta da diğer değişkenlerle benzer bir ilişki örüntüsü sergilemiştir. Hem anneden hem de babadan algılanan kabul/ilgi boyutunun bağlanma stilleri ile olan ilişkileri incelendiğinde bu boyutların güvenli bağlanma ile

olumlu yönde ve anlamlı korelasyonlar gösterdiği (anne, $r = .19, p < .001$; baba, $r = .22, p < .001$), güvensiz bağlanma türleri ile ise olumsuz yönde ve çoğunlukla anlamlı ilişki gösterdiği bulunmuştur (örneğin, anne kayıtsız bağlanma, $r = -.14, p < .05$; baba, saplantılı bağlanma, $r = -.17, p < .01$). Ancak, genel olarak, kabul/ilgi boyutları ile bağlanma stilleri arasındaki korelasyonlar görece düşüktür.

Anne ve babadan algılanan sıkı denetim/kontrol boyutları ile bağlanma stilleri arasındaki korelasyonlar incelendiğinde anneden algılanan sıkı denetim ve kontrolün güvenli bağlanma ile olumsuz ($r = -.15, p < .05$), korkulu ve saplantılı bağlanma ile olumlu yönde ilişkili olduğu gözlenmektedir (sırasıyla, $r = .24, p < .001$ ve $r = .13, p < .05$). Babadan algılanan sıkı denetim ve kontrolün güvenli bağlanma ile ilişkisi anlamlı değildir. Hem anneden hem de babadan algılanan kabul ve ilgi ise özellikle güvenli bağlanma ile olumlu korelasyon göstermektedir (Bkz. Tablo 4).

İki temel çocuk yetiştirme boyutu benlik değişkenleri ile beklendiği yönde ve bağlanma stil-

Tablo 5
Katılımcıların Anneden ve Babadan Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilleri İçinde Sınıflandırılması

	Babalık Stilleri				Toplam
	Otoriter	Açıklayıcı/ otoriter	İzin verici/ şımartan	İzin verici/ ihmalkar	
Otoriter	60	12	9	11	92 % 33.3
Açıklayıcı/ otoriter	10	27	7	3	47 % 17.0
İzin verici/ şımartan	14	12	60	8	94 % 34.1
İzin verici/ ihmalkar	9	4	7	23	43 % 15.6
Toplam	93 % 33.7	55 % 19.9	83 % 30.1	45 % 16.3	276 % 100.0

leri ile olan ilişkilere oranla daha güçlü korelasyonlar göstermektedir. Anne ve babadan algılanan kabul ve ilgi düzeyi benlik saygısı ve benlik belirginliği ile görece yüksek düzeyde olumlu (korelasyonlar .21 ile .34 arasında değişmektedir), sürekli kaygı ile ise olumsuz yönde ilişkili bulunmuştur (anne, $r = -.23, p < .001$; baba, $r = -.34, p < .001$). Sıkı denetim ve kontrol boyutları için ise bunun tam tersi bir örüntü gözlenmiştir. Diğer bir deyişle, ebeveynlerinden yüksek düzeyde kabul ve ilgi gören gençlerin daha yüksek düzeyde özsaygı ve benlik belirginliğine ve düşük düzeyde sürekli kaygıya sahip oldukları söylenebilir. Bu noktada, babadan algılanan kabul ve ilgi ile benlik değişkenleri arasındaki korelasyonların anneden algılanan kabul/ilgi ile bu değişkenler arasındaki korelasyonlardan daha yüksek olması dikkat çekicidir. Sıkı denetim/kontrol boyutu ile benlik değişkenleri arasındaki ilişkiler kabul ve ilginin tam tersi bir örüntü göstermiştir.

Sosyotropi altölçekleri ile korelasyonları incelendiğinde, anneden algılanan kabul/ilginin ayrılık kaygısı ile olumlu ($r = .16, p < .01$) babadan algılanan kabul/ilginin ise beklendiği gibi, başkalarını memnun etme isteği ($r = -.17, p < .01$) ve onaylanmama kaygısı ($r = -.17, p < .01$) ile olumsuz yönde anlamlı ilişki gösterdiği bulunmuştur. Tablo 4'de görüldüğü gibi, anneden ve babadan algılanan sıkı denetim ve kontrol başkalarını memnun etme isteği, onaylanmama kaygısı ve ayrılık kaygısı olumlu yönde ve çoğunlukla anlamlı ilişkiler sergilemiştir. Sosyotropi altölçeklerinin daha çok babadan algılan sıkı denetim/kontrol boyutu ile ilişkili olduğu görülmektedir. Çocuk yetiştirme boyutları yalnızlıktan hoşlanma ile anneden algılanan kabul/ilgi dışında ($r = -.14, p < .05$) anlamlı ilişki göstermemiştir.

Beklendiği gibi, anne ve babadan algılanan kabul/ilgi düzeyi aileden memnuniyet ile yüksek düzeyde ilişkilidir (anne, $r = .52, p < .001$; baba, $r = .63, p < .001$). Sıkı denetim/kontrol boyutları ise aileden memnuniyetle beklendiği gibi ters yönde anlamlı korelasyonlar göstermiştir (anne, $r = -.15, p < .01$; baba, $r = -.23, p < .001$). Korelasyonlardan, babadan algılanan kabul/ilginin anneden algılanandan daha yüksek düzeyde aileden memnuniyetle

ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Arkadaşlarla ilişkilerden memnuniyet ise çocuk yetiştirme boyutları ile, aileden memnuniyetten daha küçük bir korelasyon genişliği ile, ancak aynı yönde ilişkilidir.

Ailenin gelir düzeyinin de anne ve babadan algılanan kabul/ilgi ile olumlu, sıkı denetim/kontrol ile olumsuz yönde anlamlı düzeyde ilişki gösterdiği gözlenmiştir. Bu bulgu düşük gelirli ailelerde sıkı denetim ve kontrolün daha fazla, kabul ve ilginin daha az olduğuna işaret etmektedir.

Deneklerin Dört Çocuk Yetiştirme Stili İçinde Sınıflandırılması

Giriş bölümünde söz edildiği gibi katılımcılar algılanan çocuk yetiştirme boyutları temelinde dört grup altında sınıflandırılmışlardır. Diğer bir deyişle iki temel boyutun çaprazlanmasından 4 çocuk yetiştirme stili türetilmiştir. Buna göre, her iki çocuk yetiştirme boyutundan da medyan değerinin üzerinde puan alan kişiler açıklayıcı/otoriter, altında puan alanlar ise izin verici/ihmalkar çocuk yetiştirme stili içerisinde sınıflandırılmıştır. Kabul/ilgi boyutundan medyanın üzerinde, sıkı denetim/kontrol boyutunda ise medyanın altında puan alan kişiler izin verici/şımartan ve son olarak da kabul/ilgi boyutundan medyanın altında, sıkı denetim/kontrol boyutunda ise medyanın üzerinde puan alanlar otoriter çocuk yetiştirme stiline sahip aileden gelen denekler olarak gruplandırılmışlardır. Bu işlem, anne ve baba altölçekleri için ayrı ayrı yapılmıştır. Tablo 5'de görüldüğü gibi birbirine karşıt kutupta yer alan otoriter ve izin verici/şımartan çocuk yetiştirme stillerinin en yaygın olarak algılandıkları gözlenmektedir. Annelerin yaklaşık yüzde 33'ü, babaların da yüzde 34'ü otoriter olarak sınıflandırılırken, annelerin yüzde 34'ü, babaların da yüzde 30'u izin verici/şımartan olarak sınıflandırılmıştır. Diğer gruplara bakıldığında annelerin yüzde 17'si, babaların yüzde 20'si açıklayıcı/otoriter, hem annelerin hem de babaların yüzde 16'sı izin verici/ihmalkar olarak sınıflandırılmıştır. Anne ve babaların aynı stil içerisinde algılanma oranı ise yüzde 62'dir. Farklı stil içerisinde algılanan anne ve babaların dağılımı ise belirli bir örüntü sergilememektedir.

Farklı Çocuk Yetiştirme Stillerinin Temel Bağımlı Değişkenler Açısından Karşılaştırılması

Anne ve babadan algılanan çocuk yetiştirme stilleri ve katılımcıların cinsiyetinin bir arada ele alındığı 4 (anne stil) X 4 (baba stil) X 2 (cinsiyet) deseninde çok faktörlü ANOVA deseni bu tür bir araştırma için en uygun analiz yöntemi olarak görülebilir. Böyle bir analizde anneden ve babadan algılanan ve cinsiyete göre değişebilen çocuk yetiştirme tarzları ortak etkiler temelinde de incelenebilirdi. Ancak, denek sayısının sınırlı olması nedeniyle hem 4X4X2 hem de 4X4 şeklindeki desenlerde bazı hücrelerde ya hiç katılımcı bulunmamakta ya da çok az sayıda kişi yer almaktadır. Bu da ya çok faktörlü analizi imkansız kılmakta ya da grup içi değişimlerin (varyansların) yeterince homojen olmamasına yol açmaktadır. Bu nedenle

deneklerin geldikleri ailelerin çocuk yetiştirme stilleri anne ve babalara göre dört grup içinde sınıflandırdıktan sonra, anne ya da babadan algılanan çocuk yetiştirme stilleri cinsiyet ve eğitim düzeyleri ile ayrı ayrı 4 (çocuk yetiştirme stili) X 2 (cinsiyet) ya da 4 (çocuk yetiştirme stili) X 3 (eğitim düzeyi) şeklinde iki yönlü varyans analizleri yoluyla incelemiştir. Anlamlı temel etkilerin bulunduğu durumlarda gruplararası farklılıklar Tukey testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Aynı analizler annenin ve babanın eğitim düzeyleri (ilkokul, orta ve lise, üniversite ve üzeri şeklinde üç düzey) cinsiyetle yer değiştirilerek tekrarlanmıştır. Anne ya da babadan algılanan çocuk yetiştirme stillerinin bağımlı değişkenler üzerindeki temel etkilerini gösteren ortalama ve anlamlılık düzeyleri Tablo 6 ve Tablo 7'de verilmiştir. Cinsiyet ve eğitim düzeyine ilişkin

Tablo 6

Anneden Algılanan Çocuk Yetiştirme Stillerinin Temel Bağımlı Değişkenler Üzerindeki Ortalama ve Anlamlılık Düzeyleri

	Annelik Stilleri				MS	F (3, 272)	eta ²
	Otoriter (n=92)	Açıklayıcı- otoriter (n=47)	İzin verici- şımartan (n=94)	İzin verici- ihmkar (n=43)			
Güvenli	3.89 _a	4.28 _{ab}	4.74 _b	4.07 _{ab}	12.03	3.38*	.04
Korkulu	3.55 _a	3.45 _a	2.45 _b	2.86 _{ab}	22.18	7.50**	.09
Saplantılı	3.87 _a	3.23 _{ab}	2.93 _b	3.49 _{ab}	14.32	4.08**	.04
Kayıtsız	2.80	2.49	2.33	2.67	3.75	1.37	.01
Benlik Saygısı	5.25 _a	5.52 _{ab}	5.94 _b	5.33 _a	8.29	7.07**	.07
Benlik Belirginliği	4.49 _a	5.30 _b	5.39 _b	4.86 _{ab}	14.49	10.06**	.10
Sürekli Kaygı	3.82 _a	3.66 _{ab}	3.36 _b	3.80 _a	3.77	7.77**	.08
Başkalarını Mem. Etme	4.30	4.32	4.06	4.27	1.16	1.42	.02
Onaylanmama Kaygısı	3.64 _a	3.56 _a	3.09 _b	3.34 _{ab}	5.19	5.42**	.06
Ayrılık Kaygısı	4.60 _{ab}	4.90 _a	4.55 _{ab}	4.34 _b	2.43	2.24	.02
Yalnızlıktan Hoşlanma	4.58	4.16	4.39	4.50	1.99	1.30	.01
Aileden Memnuniyet	4.88 _a	6.04 _b	6.00 _b	4.82 _a	30.34	18.08**	.17
Arkadaşlardan Memn.	4.97	5.11	5.48	5.05	4.54	2.77	.03
Gelir Düzeyi	4.05 _a	4.35 _{ab}	4.61 _b	4.36 _{ab}	4.79	5.69**	.06

* p < .05, ** p < .01

Not. Ortalamalar arasındaki farklılıklar Tukey testi yoluyla karşılaştırılmıştır. Bütün ölçümlerde yüksek puanlar yüksek düzeyde güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerine, yüksek benlik saygısına, benlik belirginliğine, sürekli kaygıya, başkalarını memnun etme isteğine, onaylanmama ve ayrılık kaygısına, yalnızlıktan hoşlanmaya, aile ve arkadaşlarla ilişkilerden memnuniyete ve yüksek gelir düzeyine karşılık gelmektedir. Aynı harfli altsimgelere sahip ortalamalar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı değildir.

ortalama ve anlamlılıklar ise aşağıda metin içinde özetlenmektedir.

Anneden algılanan çocuk yetiştirme stilleri temelindeki karşılaştırmalar. Tablo 6'nın incelenmesinden anlaşılacağı gibi, farklı annelik stillerinin uygulandığı ailelerden gelen öğrenciler bağlanma stilleri değişkenlerinden aldıkları ortalamalar temelinde karşılaştırıldığında kayıtsız stil dışındaki bütün bağlanma stillerinde gruplararası farklar anlamlıdır (güvenli, $F(3,272) = 3.38, p < .05$; korkulu, $F(3,272) = 7.50, p < .001$; ve saplantılı, $F(3, 272) = 4.08, p < .01$). Tukey testi kullanılarak yapılan gruplararası karşılaştırmalarda, bu konudaki denenciyi kısmen destekler şekilde, izin verici/şımartan anneye sahip deneklerin ($\bar{x} = 4.74$) otoriter anneye sahip deneklerden ($\bar{x} = 3.89$) anlamlı düzeyde daha yüksek güvenli bağlanmaya sahip oldukları bulunmuştur. Güvenli bağlanmaya ilişkin diğer gruplararası farklılıklar anlamlı bulunmamıştır. Korkulu bağlanma üzerinde yapılan karşılaştırmalarda yine izin verici/şımartan anneye sahip deneklerin ($\bar{x} = 2.45$) yüksek sıkı denetim/kontrol boyutu ile tanımlanan hem otoriter ($\bar{x} = 3.55$) hem de açıklayıcı/otoriter ($\bar{x} = 3.45$) annelik stillerine sahip deneklerden daha düşük düzeyde korkulu bağlanma ve otoriter annesi olan deneklerden daha düşük düzeyde saplantılı bağlanmaya sahip oldukları bulunmuştur. Anneden algılanan çocuk yetiştirme stillerin her bir bağlanma stilinde açıkladıkları varyans, diğer bir deyişle ilişki derecesini yansıtan, η^2 'ler incelendiğinde farklı çocuk yetiştirme yöntemlerinin en çok korkulu bağlanma açısından (.09) farklılık yarattığı gözlenmektedir.

Benlik değişkenleri açısından çocuk yetiştirme stilleri arasındaki farklılıklara bakıldığında, üç benlik değişkeninde de gruplararası farklılıklar anlamlı bulunmuştur (benlik saygısı, $F(3, 272) = 7.07, p < .001$; benlik belirginliği, $F(3, 272) = 10.06, p < .001$, ve sürekli kaygı, $F(3, 272) = 7.77, p < .001$). Gruplararası karşılaştırmalar izin verici/şımartan anneye sahip öğrencilerin otoriter ve izin verici/ihmkar stile sahip anneleri olanlardan daha yüksek düzeylerde özsaygı ve düşük düzeylerde sürekli kaygı rapor ettiğini göstermekte-

dir. Bu değişkenler üzerinde açıklayıcı/otoriter grup ile diğer gruplar arasındaki farklılıklar anlamlı değildir (Bkz. Tablo 5). Bu sonuçlar genel olarak, annelerinden yüksek düzeyde kabul/ilgi ve düşük düzeyde sıkı denetim/kontrol algılayan öğrencilerin yüksek özsaygı ve düşük sürekli kaygıya sahip olduğuna işaret etmektedir. Benlik belirginliği değişkeninde de benzer bir örüntü söz konusudur: kabul/ilginin yüksek olduğu açıklayıcı/otoriter ve izin verici/şımartan çocuk yetiştirme stiline sahip anneleri olan gençlerin otoriter annesi olan gençlerden daha yüksek düzeyde benlik belirginliği rapor ettiği gözlenmiştir. Çocuk yetiştirme stilleri ile benlik değişkenleri arasındaki ilişkinin derecesine bakıldığında en yüksek farklılık benlik belirginliği değişkeninde gözlenmektedir ($\eta^2 = .08$).

Sosyotropi ve otonomi altölçekleri açısından ortalamalar karşılaştırıldığında yalnızca onaylanma kaygısı açısından anlamlı farklılıkların olduğu ($F(3, 272) = 5.42, p < .01$), başkalarını memnun etme isteği, ayrılık kaygısı ve yalnızlıktan hoşlanma değişkenlerindeki farklılıkların anlamlılığa ulaşmadığı bulunmuştur. Onaylanmama kaygısı değişkeni üzerinde yapılan çoklu karşılaştırma otoriter ve açıklayıcı/otoriter anneye sahip olanların izin verici/şımartan anneye sahip olanlardan daha fazla başkaları tarafından onaylanmama kaygısı yaşadıklarını göstermektedir. Bu durum, sıkı denetim ve kontrolün bir sonucu olarak düşünülebilir.

Tek maddeyle ölçülen aile ile ilişkilerden alınan doyum değişkeni ortalamalarına bakıldığında, beklendiği gibi, annelerini açıklayıcı/otoriter ve şımartıcı olarak algılayan denekler (sırasıyla $\bar{x} = 6.04$ ve $\bar{x} = 6.00$) annelerini otoriter ve ihmalkar olarak algılayanlara oranla (sırasıyla $\bar{x} = 4.88$ ve $\bar{x} = 4.82$) ailelerinden daha fazla memnundurlar ($F(3,272) = 18.08, p < .001$). Aynı zamanda, çocuk yetiştirme stilleri ile ele alınan değişkenler arasında en güçlü ilişki aileden memnuniyet üzerinde gözlenmiştir ($\eta^2 = .17$). Arkadaşlardan memnuniyet değişkeninde farklılıklar anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır. Annelik stilleri gelir düzeyi açısından karşılaştırdıklarında, otoriter annelerin izin verici/şımartan annelerden daha düşük gelire sahip oldukları bulunmuştur ($F(3,272) = 4.84, p < .01$).

Tablo 7

Babadan Algılanan Çocuk Yetiştirme Stilllerinin Temel Bağımlı Değişkenler Üzerindeki Ortalama ve Anlamlılık Düzeyleri

	Babalık Stilleri				MS	F (3, 272)	eta ²
	Otoriter	Açıklayıcı- otoriter	İzin verici- şımartan	İzin verici- ihmalkar			
	(n=93)	(n=55)	(n=83)	(n=45)			
Güvenli	3.94 _a	4.24 _{ab}	4.86 _b	3.96 _a	14.45	4.09**	.04
Korkulu	3.42	3.13 _a	2.69	2.87	8.49	2.73*	.03
Saplantılı	3.77	3.27	2.94	3.60	10.65	3.00*	.03
Kayıtsız	2.59	2.38	2.49	2.89	2.35	.87	.01
Benlik Saygısı	5.19 _a	5.59 _{ab}	6.03 _b	5.32 _a	11.35	9.97	.10
Benlik Belirginliği	4.45 _a	5.22 _{bc}	5.51 _c	4.89 _{ab}	17.74	12.64**	.12
Sürekli Kaygı	3.82 _a	3.66 _a	3.28 _b	3.87 _a	5.52	11.21**	.11
Başkalarını Memn. Etme	4.32 _a	4.46 _a	3.88 _b	4.30 _a	4.65	5.96**	.06
Onaylanmama Kaygısı	3.60 _a	3.48 _a	3.09 _b	3.41 _a	3.92	4.04**	.04
Ayrılık Kaygısı	4.66	4.83	4.43	4.48	2.13	1.96	.02
Yalnızlıktan Hoşlanma	4.57	4.27	4.50	4.20	2.03	1.33	.01
Aileden Memnuniyet	4.72 _a	5.99 _b	6.19 _b	4.94 _a	40.47	25.84**	.22
Arkadaşlardan Memn.	4.92 _a	5.26 _{ba}	5.53 _b	4.98 _{ab}	6.30	3.88*	.04
Gelir Düzeyi	4.26	4.45	4.49	4.10	1.88	2.15	.02

* $p < .05$, ** $p < .01$

Not. Ortalamalar arasındaki farklılıklar Tukey testi yoluyla karşılaştırılmıştır. Bütün ölçümlerde yüksek puanlar yüksek düzeyde güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerine, yüksek benlik saygısına, benlik belirginliğine, sürekli kaygıya, başkalarını memnun etme isteğine, onaylanmama ve ayrılık kaygısına, yalnızlıktan hoşlanmaya, aile ve arkadaşlarla ilişkilerden memnuniyete ve yüksek gelir düzeyine karşılık gelmektedir. Aynı harfli altsimgelere sahip ortalamalar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Babadan algılanan çocuk yetiştirme stilleri temelindeki karşılaştırmalar. Babalardan algılanan çocuk yetiştirme stilleri çoğu bağımlı değişken açısından büyük oranda annelerden algılananlara benzer bir örüntü sergilemiştir. Tablo 7'de sunulan grup ortalamaları ve anlamlılık testlerinin incelenmesinden anlaşılacağı gibi, katılımcıların bağlanma stilleri değişkenlerinden aldıkları ortalamalar karşılaştırıldığında kayıtsız stil dışındaki bütün bağlanma stillerinde gruplararası farklar anlamlıdır (güvenli, $F(3, 272) = 4.09$, $p < .01$; korkulu, $F(3, 272) = 2.73$, $p < .05$, ve saplantılı, $F(3, 272) = 3.00$, $p < .05$). Ancak etki genişliği ya da ilişki derecesi (eta) açısından babalık stillerinin bağlanma stilleri üzerindeki etkisinin annelik stillerinkinden daha zayıf olduğu görülmektedir. Tukey testi ile yapılan

çoklu karşılaştırmalarda izin verici/şımartan babaya sahip deneklerin ($\bar{X} = 4.86$) otoriter babaya sahip olanlardan ($\bar{X} = 3.94$) daha güvenli oldukları bulunmuştur. İzin verici/şımartan ve açıklayıcı/otoriter babaların çocukları diğer stillere sahip babaların çocuklarından daha düşük düzeyde korkulu ve saplantılı bağlanma stilline sahip olmasına karşın Tukey testi ile yapılan karşılaştırmalarda farklılıklar anlamlılığa ulaşmamıştır. Bu bulgular, annelik stilline ilişkin sonuçlara paraleldir ve yüksek düzeyde sevgi içeren babalık stillerinde daha fazla güvenli ve daha az güvensiz bağlanmanın görüldüğüne işaret etmektedir.

Babalık stillerinin benlik değişkenleri üzerindeki etkisine bakıldığında, her üç benlik değişkeninde de gruplararası farklılıkların anlamlı

olduğu gözlenmiştir (benlik saygısı, $F(3, 272) = 9.99, p < .001$; benlik belirginliği, $F(3, 272) = 12.64, p < .001$; ve sürekli kaygı, $F(3, 272) = 11.21, p < .001$). Gruplararası karşılaştırmalar izin verici/şımartan babaya sahip deneklerin otoriter ve izin verici/ihmkar babaya sahip olanlara oranla özsayılarının ve benlik belirginliklerinin daha yüksek, sürekli kaygı ortalamalarının ise daha düşük olduğunu göstermektedir. Benlik belirginliğindeki farklılıklar incelendiğinde izin verici/şımartan ve açıklayıcı/otoriter babası olan deneklerin otoriter ve izin verici/ihmkar babası olanlarından daha yüksek ortalamalara sahip olduğu gözlenmektedir.

İzin verici/şımartan babaya sahip deneklerin diğer gruplara oranla daha az başkalarını memnun etme ihtiyacı içinde olduğu görülmektedir ($F(3, 272) = 5.96, p < .01$). Babalarını otoriter olarak algılayan denekler babalarını izin verici/şımartıcı olarak algılayanlardan daha çok onaylanmama kaygısı taşımaktadırlar ($F(3, 272) = 4.04, p < .01$). Ayrılık kaygısı ve yalnızlıktan hoşlanma değişkenlerinde ise babalık stili açısından anlamlı farklılıklar gözlenmemiştir.

Farklı gruplardaki öğrencilerin aileleri ile olan ilişkilerinden ne derece memnun oldukları ile ilgili ortalamalara bakıldığında, anne çocuk yetiştirme stillerine benzer şekilde, izin verici/şımartan ve açıklayıcı/otoriter babaların çocuklarının (sırasıyla $\bar{x} = 6.19$ ve $\bar{x} = 5.99$), ailelerinden, otoriter ve ihmkar babaların çocuklarından (sırasıyla $\bar{x} = 4.72$ ve $\bar{x} = 4.94$) daha memnun oldukları görülmüştür ($F(3, 272) = 25.84, p < .001$). Yine, izin verici babaya sahip çocuklar ($\bar{x} = 5.53$) arkadaşlarından, otoriter babaların çocuklarından ($\bar{x} = 4.92$) daha memnundurlar ($F(3, 272) = 3.88, p < .05$). Son olarak gelir düzeyi açısından babalık stilleri örüntüsü annelik stillerine benzemesine karşın farklılıklar istatistiksel açıdan anlamlı değildir.

Cinsiyet ve eğitim düzeyi temel etkileri ve ortak etkiler. İki yönlü varyans analizlerinde 4 bağımlı değişken üzerinde cinsiyet temel etkisi ve bir değişkende de anne çocuk yetiştirme stilleri ile cinsiyetin ortak etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Erkeklerin ($\bar{x} = 2.85$) kızlardan ($\bar{x} =$

2.41) daha yüksek kayıtsız bağlanma stiline ($F(1, 268) = 5.96, p < .01$) ve daha düşük sürekli kaygıya (erkek $\bar{x} = 3.48$, kız $\bar{x} = 3.76$) sahip oldukları ($F(1, 268) = 8.986, p < .001$) gözlenmiştir. Yine erkeklerin ailelerinden memnuniyeti ($\bar{x} = 5.68$) kızlarından ($\bar{x} = 5.27$) daha yüksektir ($F(1, 268) = 4.04, p < .05$). Ayrıca, kızlar ailelerinin gelirlerini (kız $\bar{x} = 4.40$, erkek $\bar{x} = 4.17$) daha yüksek olarak rapor etmişlerdir ($F(1, 268) = 4.04, p < .05$). Başkalarını memnun etme değişkeninde ise anne çocuk yetiştirme stili ve cinsiyet temel etkileri anlamlı değilken, ortak etki anlamlı bulunmuştur ($F(3, 268) = 3.13, p < .05$). Hücre ortalamalarının incelenmesinden izin verici/şımartan ve açıklayıcı/otoriter annesi olan kızların bu stile sahip annesi olan erkeklerden daha düşük düzeyde başkalarını memnun etme isteği gösterdiği anlaşılmaktadır (sırasıyla kız $\bar{x} = 3.91$ ve 4.05; erkek $\bar{x} = 4.40$ ve 4.68).

Babaların çocuk yetiştirme stilleri ve cinsiyet temelinde yapılan analizlerde yukarıda özetlenenlere benzer şekilde cinsiyet temel etkileri elde edilmiş ancak hiçbir ortak etki gözlenmemiştir.

Çocuk yetiştirme stilleri ile anne ve babanın eğitim düzeyleri açısından yapılan analizlerde aşağıdaki eğitim düzeyi temel etkisi ve ortak etkiler gözlenmiştir. Bu analizlerde eğitim düzeyi üç gruptan oluşmaktadır; (1) okuma yazma bilmiyor ya da ilkökul mezunu, (2) ortaokul ya da lise mezunu ve (3) üniversite mezunu ve üzeri. Anlamlı farklılıkların bulunduğu durumlarda Tukey testi ile çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır. Hem anne hem de baba çocuk yetiştirme stilleri ile anne ve babanın eğitim düzeylerinin bağımsız değişken olarak yer aldığı 2 yönlü varyans analizlerinde, eğitim düzeyleri gelir ve güvenli bağlanma değişkenleri üzerinde anlamlı etki göstermiştir (sırasıyla, $F(2, 264) = 19.71, p < .001$ ve $F(2, 258) = 13.60, p < .001$). Çoklu karşılaştırmalar, benzer şekilde, hem anne hem de baba eğitim düzeyi üniversite ve üzeri eğitime sahip olan grubun, ilkökul mezunu ve okuma yazma bilmeyen gruba göre daha yüksek gelire sahip olduğunu göstermiştir. Güvenli bağlanma açısından yapılan karşılaştırmalarda yüksek eğitim düzeyinde annesi olan gençlerin ($\bar{x} = 4.88$) düşük eğitim

düzeyinde annesi olanlardan ($\bar{x} = 4.01$) daha güvenli bağlandıkları bulunmuştur.

Onaylanmama kaygısı ve ayrılık kaygısı değişkenlerinde de baba eğitimi anlamlı etkiye sahiptir (sırasıyla, $F(2, 258) = 3.86, p < .05$ ve $F(2, 258) = 3.47, p < .05$). Tukey testi, ayrılık kaygısı açısından gruplar arasında fark olmadığını, ancak ortaokul ve lise mezunu babası olan öğrencilerin onaylanmama kaygılarının ($\bar{x} = 3.59$) ilkokul mezunu babası olanlardan ($\bar{x} = 3.15$) daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Son olarak, baba çocuk yetiştirme stilleri ve anne eğitim düzeyleri üzerinde yapılan iki faktörlü varyans analizinde kayıtsız bağlanma üzerindeki ortak etki anlamlıdır ($F(6, 264) = 2.37, p < .05$). Ortalamalar, düşük eğitim düzeyinde açıklayıcı/otoriter ve yüksek eğitim düzeyinde izin verici/ihmalkar babaya sahip çocukların diğer gruplardaki çocuklardan daha yüksek düzeyde kayıtsız bağlanma rapor ettiklerini göstermektedir.

Tartışma

Bu çalışmada çocuk yetiştirme stilleri bu alandaki son kuramsal yaklaşımlar dikkate alınarak yazarlar tarafından geliştirilen bir araçla ölçülmüştür. Yöntem bölümünde özetlendiği gibi iki temel çocuk yetiştirme boyutunu (kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol) ölçmeyi amaçlayan bu ölçeğin faktör yapısı ve boyutların iç tutarlılık katsayıları boyutların kabul edilir düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ancak, ölçekte kabul/ilgi boyutu 18 madde ile ölçülürken, sıkı denetim/kontrol boyutu 6 madde ile ölçülmektedir ve bu boyutun alfa güvenilirlik katsayıları kabul edilebilir düzeyde olmasına karşın kabul/ilgi boyutundakinden görece düşüktür. Gelecek çalışmalarda bu boyutların daha eşit düzeylerde ölçülmesi ve ölçek geçerliğine ilişkin bilgi elde edilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın bulguları, beklendiği gibi, anne ve babaların uyguladıkları çocuk yetiştirme yöntemlerinin bağlanma stilleri, benlik özellikleri ve yakın ilişkilerden memnuniyet değişkenleri ile beklendik yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan denekler, anne ve babalarını genel olarak ilgili ve kabul edici ve düşük düzeyde sınırlayıcı olarak algılamaktadırlar. Hemen hemen

bütün sonuç değişkenlerinde tutarlı olarak kabul/ilgi boyutu olumlu sonuçlarla, sıkı denetim/kontrol boyutu da olumsuz sonuçlarla ilişkili bulunmuştur.

Sınıflandırmaya İlişkin Bulgular

Anne ve babaların çocuk yetiştirme stilleri içinde sınıflandırılma sonuçları, öncelikle, Türk kültüründe en yaygın olarak uygulanan çocuk yetiştirme stillerinin iki zıt kutupta yer alan otoriter (anne % 33, baba % 34) ve izin verici/şımartan stiller (anne % 34, baba % 30) olduğunu göstermiştir. Babalar annelere göre daha otoriter ve daha az izin verici/şımartıcı algılansa da, aralarındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir. Boyutlar temelinde birbirinin karşıtı olan bu iki stilin en çok algılanan çocuk yetiştirme örüntüsü olarak karşımıza çıkması sosyalleşme sürecinin bir parçası olan çocuk yetiştirmede bir kutuplaşmaya işaret ediyor olabilir. Otoriter çocuk yetiştirme ülkemizde geleneksel olarak kabul edilen stil olmasına karşın hızlı sosyal değişme ve beraberinde gelen modernleşme eğilimleri bir anlamda "geleneksel" ve "modern"i aynı kültürel potada birarada bulunmaya zorlamaktadır (Kağıtçıbaşı, 1996; Karadayı, 1994). Bu da farklı çocuk yetiştirme pratiklerinin birarada yaygın olarak bulunmasına yol açmaktadır. Ancak, bu kutuplaşmanın uzun dönemde farklı değer sistemlerinin ve çocuk yetiştirme tutumlarının kabulü şeklinde toplumda kök salması, olası bir kültürel ayrışmanın ya da çatışmanın işaretleri olabilir. Batı kültürlerinde yürütülen çalışmalar çocuk yetiştirme stilleri dağılımının bu örneklemden oldukça farklı olduğunu göstermektedir. Örneğin, Lamborn ve arkadaşlarının (1991) ergenler üzerinde yaptığı geniş kapsamlı bir araştırma A.B.D'nde en yaygın olarak gözlenen stillerin, bu araştırma bulgularının tersine, açıklayıcı/otoriter (% 32) ve izin verici/ihmalkar çocuk yetiştirme stilleri (% 37) olduğunu, otoriter (%15) ve izin verici şımartan (% 15) stillerin ise daha az olduğunu göstermektedir. En azından algılanan stillerin dağılımı açısından bu durum temel bir kültürel farklılığa işaret etmektedir. Bu farklılıklar özellikle Kağıtçıbaşı (1996) ve İmamoğlu'nun (1987) işaret ettiği Türk aile yapısın-

daki ve çocuk yetiştirme tutum ve değer sistemindeki farklılıklardan kaynaklanabilir. Gelecek çalışmaların çocuk yetiştirme stillerindeki kültürel örüntüye yönelmesi yerinde olacaktır.

Bağlanma Stilleri Açısından Farklılıklar

Bulgular yüksek düzeyde kabul/ilginin güvenli bağlanma ile, sıkı denetim ve kontrolün ise güvensiz bağlanma stilleri ile anlamlı düzeylerde ilişkili olduğunu göstermiştir. Grup düzeyinde yapılan karşılaştırmalar da bununla tutarlı olarak, kabul/ilginin yüksek olduğu açıklayıcı/otoriter ve izin verici/şımartan ailelerden gelen gençlerin, kabul/ilginin düşük olduğu ailelerden gelen gençlerden daha yüksek düzeyde güvenli ve daha düşük düzeylerde güvensiz (özellikle korkulu ve saplantılı) stillere sahip olduğunu göstermiştir. Lamborn ve arkadaşları (1991) talebin düşük, duyarlılığın yüksek olduğu çocuk yetiştirme stillerinin uygulandığı ailelerden gelen gençlerin, bunun tersi özelliklere sahip ailelerden gelen gençlere oranla kendileri hakkında daha olumlu duygular hissettiklerini belirtmektedirler. Bağlanmanın da bir anlamda duygusal bir değerlendirme olduğu düşünüldüğünde bu sonuç araştırma bulgularıyla tutarlıdır. Hem anne hem de babanın çocuk yetiştirme stilleri ile kayıtsız bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişkili bulunmamıştır. Bu, kayıtsız stile sahip olanların özellikle geçmişte anababayla olan ilişkileri idealleştirme eğilimlerinden ya da onlarla ilgili yaşantıları hatırlamada savunmacı olmalarından kaynaklanabilir (Fraley, Beith ve Shaver, 1998). Bu çalışmada kullanılan bağlanma stilleri ölçeği kayıtsızların bu özelliğine karşı duyarlı değildir (Bartholomew ve Shaver, 1998). Gelecekte kategorik çocuk yetiştirme stilleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki daha kapsamlı olarak ve diğer gelişim dönemleri için de çalışılmalıdır.

Batı'daki çalışmalarda, genel olarak çocuk yetiştirme stillerinde anne ve baba arasındaki farklılıklar dikkate alınmamakta ve genel ebeveyn stili ölçülmektedir. Geleneksel Türk çocuk yetiştirme kültüründe anne ve babanın farklı roller üstlendiği (örn., Kağıtçıbaşı, 1996, 1997) dikkate alınarak bu çalışmada anne ve babaya ilişkin olarak algılanan

çocuk yetiştirme stilleri ayrı ayrı ölçülmüştür. Sonuçlar genellikle anne ve babanın benzer algılanmasına karşın, anne çocuk yetiştirme boyutlarının (ve grup karşılaştırmalarında eta2 değerleri ile gösterilen stillerin), baba çocuk yetiştirme boyutlarından daha yüksek düzeyde bağlanma stilleri ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu bulgu geçmiş çalışmalarla tutarlı olarak (örn., Benson, Harris, ve Rogers, 1992; Main ve arkadaşları, 1985), annelerin "birincil bağlanma nesnesi" olma konumundan kaynaklanabilir. Geçmiş çalışmalarda aynı zamanda aynı cinsiyetten ebeveyne olan bağlanmanın özellikle kişilik özelliklerini yordama daha güçlü olduğu bulunmuştur. Kerns ve Stevens (1996), üniversite öğrencileri üzerinde yürüttükleri bir çalışmada erkek öğrenciler için anneye olan bağlanmadan çok babayla olan bağlanmanın kişilik değişkenleri ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Ancak, anne ve babanın çocuğun bağlanma yaşantısındaki rolleri incelenirken kültürel etmenlerin çocuk yetiştirme uygulamaları üzerindeki etkisinin üzerinde önemle durulması gerekir. Geleneksel toplumlarda kabul/ilgi ve/veya sıkı denetim/gözlem altında tutma davranışları anne ve baba için farklı anlamlar taşıyor olabilir ve aynı davranışa kimden geldiğine bakılarak çocuklar tarafından farklı anlamlar yüklenebilir. Bu yorumla tutarlı olarak, örneğin, annenin şımartıcı olarak algılanması ile çocuğun arkadaşına bağımlılığının yüksek olması; babanın şımartıcı olmasıyla da çocukta çekingenliğin düşük, rahathlığın yüksek düzeyde olması arasında ilişki bulunmuştur (Karadayı, 1994). Benzer şekilde, annenin otoriter ya da demokratik olmasıyla babanın otoriter ya da demokratik olmasının çocukların farklı kişilik özellikleriyle ilişkili olduğunu rapor eden araştırmalar mevcuttur (Güven, 1994). Bu çalışmada anne ve babanın kültürel temelde ayrışan rolleri dikkate alınmadığı için, gözlenen farklılığın gerçekten anne ve babaya bağlanma derecesindeki farklılıktan mı yoksa ayrışan rollerden mi kaynaklandığı sorusu gelecek çalışmalarda ele alınmalıdır.

Benlik Değişkenlerindeki Farklılıklar

Bulgular, anne ve babadan algılanan çocuk

yetiştirme boyutlarının benlik değişkenleri ile olan ilişkilerinin bağlanma değişkenleri ile olandan farklı olduğunu göstermiştir; babadan algılanan kabul/ilgi, anneden algılanan kabul/ilgiden daha güçlü bir şekilde benlik değişkenleri ile ilişkilidir. Bu bir anlamda, annenin sevgi ve ilgisinin öncelikle gencin bağlanma (duygusal) dünyasında daha etkiliyken, babanın sevgi ve ilgisinin özsayı, benlik belirginliği ve kaygı düzeyi gibi benlik özelliklerinde daha etkili olduğunu ima etmektedir. Geçmiş çalışmalar baba ve annenin etkisinin çocuğun gelişim dönemine göre farklılaştığını, ancak ergenlik döneminde babaların etkisinin, özellikle kızlar üzerinde, görece daha fazla olduğunu göstermektedir (Lamp, Hwang, Ketterlinus ve Fracasso, 1999). Bu nedenle, gözlenen farklılıklarda örneklem grubunun yalnızca geç ergenlerden oluşmasının da bir katkısı olabilir.

Hem anneden hem de babadan algılanan kabul/ilginin özsayı ve benlik belirginliği ile olumlu, sürekli kaygı ile olumsuz yönde ilişkili olması ve sıkı denetim/kontrol boyutunun bunun tersi bir örüntü göstermesi, ailede sevginin özgüveni artırıcı ve kaygıyı azaltıcı, aşırı kontrol ve baskının ise benliği zedeleyici bir etkiye sahip olabileceğine işaret etmektedir. Çocuk yetiştirme stilleri temelinde yapılan karşılaştırmalar da bunu destekler şekilde otoriter ve ihmalkar ailelerden gelen gençlerin görece "olumsuz" benlik değerlendirmelerine ve yüksek sürekli kaygıya sahip olduklarını göstermektedir. Benzer bulgular geçmişteki araştırmalarda da gözlenmiştir (Güneysu ve Bilir, 1988; Güven, 1994; Karadayı, 1994; Öztürk, 1990). Burada ilgi çekici bir bulgu da açıklayıcı/otoriter ve izin verici/şımartan ailelerden gelen gençlerin benlik değişkenleri açısından birbirlerine benzemeleridir. Lamborn ve arkadaşları (1991) da adı geçen grupların farklı benlik özellikleri açısından benzeştiğini, ancak benlik kontrolü ve sapkın davranışlar gösterme açısından farklılaştıklarını bulmuşlardır.

İlişki Değişkenleri ve Başkalarına Yönelim

Sosyotropi ve otonomi altölçekleri üzerinde yapılan analizler de yukarıdaki sonuçlarla tutarlı olarak, genellikle sevginin yüksek olduğu açık-

layıcı/otoriter ve şımartan ailelerde gençlerin daha az onaylanmama kaygısı ve başkalarını memnun etme isteği sergilediklerini göstermiştir. Sürekli olarak başkalarından onay beklentisi içinde olmanın ve davranışlarını başkalarını memnun etme doğrultusunda düzenlemenin ya da değiştirmenin genellikle düşük özsayı ya da otoriter kişilik özellikleriyle ilişki olduğu bilinmektedir (Brown, 1998). Dolayısıyla, otoriter ve ihmalkar çocuk yetiştirme yöntemlerinin çocuklar ve gençlerde kalıcı olumsuz kişilik özelliklerini pekiştirme açısından da riskler taşıyabileceği öne sürülebilir. Yalnızlıktan hoşlanma ve ayrılık kaygısı değişkenleri ise çocuk yetiştirme stilleri ile görece zayıf ya da anlamsız ilişki göstermişlerdir.

Çocuk yetiştirme stillerinin en yüksek düzeyde ilişkili olduğu değişken aileden alınan memnuniyet olmuştur. Kabul/ilginin yüksek olduğu iki stilden (açıklayıcı/otoriter ve izin verici/şımartan) gelen gençlerin aileden memnuniyetlerinin kabul/ilginin düşük olduğu ailelerden (otoriter ve izin verici/ihmkar) gelenlerden anlamlı olarak daha yüksek olması sevgi ve kabulün doyumunu belirleyen temel etken olduğunu göstermektedir. Bu bulgular çocuğun sosyal uyumu ile ailede ilgi, kabul ve sevginin varlığı arasında olumlu ilişkiler bulan, buna karşılık anababanın otoriter-baskıcı tutumu ve ihmalkarlığı ile olumsuz ilişkiler rapor eden araştırmalarla da tutarlıdır (Becet, 1989; Güven, 1994; Karadayı, 1994; Şakır, 1987; Tuğrul, 1996).

Son olarak, otoriter ailelerin şımartan ailelerden daha düşük düzeyde gelir ve eğitim düzeyine sahip olması, sosyo-ekonomik statünün de ailede gösterilen kabul/ilgi ve kontrol ya da disiplinle ilişkili olabileceğini göstermiştir. Bu bulgu ailenin gelir ve eğitim düzeyi ve kültürden kültüre değişen sosyalleşme pratiklerinin anababanın çocuk yetiştirme tutumlarını ve ailenin gözünde çocuğun değerini etkilediğini ileri süren görüşlerle tutarlıdır (İmamoğlu, 1987; Kağıtçıbaşı, 1990).

Bulgular, genel olarak, anne ve babasını otoriter ve izin verici/ihmkar olarak tanımlayan öğrencilerin sonuç değişkenlerde benzer örüntü sergilediklerini göstermektedir. Bu sonuç, adı geçen stillerin altında yatan düşük düzeyde kabul ve

ilginin olumsuz sonuçlara yol açabileceğini göstermektedir. Çocuk yetiştirme stillerinin örüntüsü kültürden kültüre büyük oranda değişmektedir (Oskay ve Taylor, 1985; Steinberg Lamborn ve Dornbusch, 1992). Buna paralel olarak, otorite ve kontrol algısının da kültürlerden kültüre değişebileceği unutulmamalıdır. Kontrolün düşük kabulün yüksek olduğu izin verici stilin Amerikan örneklemini için daha tanımlayıcı olduğu ve azınlıklar ve toplulukçu kültürler için yeterince betimleyici olmadığı ileri sürülmektedir (örn., Dornbush ve ark., 1987). Örneğin, Çin kültüründe, geleneksel çocuk yetiştirme stillerine uygun olarak, anne daha çok kabul ve ilgi gösteren, baba da kontrol eden denetleyici ebeveyn olarak algılanmasına karşın, babanın sıkı kontrolü aynı zamanda ilgi göstergesi olarak da algılanmaktadır. Kağıtçıbaşı (1970) da Türk ve Amerikalı gençler karşılaştırıldığında algılanan şefkat açısından bir fark olmadığı halde, Türk gençlerin Amerikalı gençlerden daha fazla aile kontrolü ya da denetimi algıladıklarını bulmuştur. Son yıllarda bu algının ne oranda değiştiği bilinmemesine karşın, geleneksel Türk aile yapısı ve çocuk yetiştirme stilinde, özellikle kız çocuklarına yönelik olarak aşırı denetimin daha yaygın olduğu söylenebilir. Bu çalışmada, aşırı denetim genellikle olumsuz sonuçlarla ilişkili çıkmıştır. Ancak bu araştırmada örneklemin, özerkliğine duyarlı olması beklenen geç ergenlik dönemindeki gençlerden oluşması da dikkate alınmalıdır. Gelecek çalışmalarda farklı gelişimsel dönemler dikkate alınarak bu konu ayrıntılı olarak araştırılmalıdır.

Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi Etkisi

Bulgular, aynı çocuk yetiştirme stilinin uygulandığı ailelerden gelen kız ve erkeklerin ele alınan çoğu özellik açısından benzeştiğini göstermektedir. Diğer bir deyişle, kızlar ve erkekler anne ve babalarını uyguladıkları çocuk yetiştirme tarzı açısından benzer algılanmaktadır. Bu da kız ve erkek çocuklara farklı ebeveynler tarafından farklı düzeylerde kontrol ve ilginin gösterildiği geleneksel çocuk yetiştirme tarzındaki bir değişmeye işaret ediyor olabilir. Cinsiyet temel etkisinin anlamlı olduğu değişkenler incelendiğinde gözlenen cin-

siyet farklılıkları geçmiş çalışmalardakilerle benzerlik göstermektedir. Örneğin, Batı'daki çalışmalarla tutarlı olarak erkeklerin kızlardan daha fazla kayıtsız bağlanmaya sahip oldukları bulunmuştur (örn., Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bunun tersine kızlar erkeklerden daha yüksek düzeyde sürekli kaygıya sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Cinsiyet ile çocuk yetiştirme stillerinin yalnızca bir bağımlı değişken üzerinde ortak etkiye sahip olması da kız ve erkeklerin anababalarını benzer algıladıklarını göstermektedir. Anlamlı olan ortak etki incelendiğinde annesinden yüksek düzeyde kabul/ilgi gören kızların erkeklere oranla daha az başkalarını memnun etme güdüsüyle davranma eğiliminde oldukları sonucuna varılabilir. Bu bulgu anne kabul ve ilgisinin kızların başkalarına karşı da etkili olabileceğine işaret etmektedir. Eğitim düzeyleri ile yapılan analizlerde, ilk olarak, beklenebileceği gibi, yüksek eğitim düzeyine sahip ailelerin geliri daha yüksektir. İkincisi, yüksek eğitime sahip ebeveyni olan gençlerin, düşük eğitim düzeyindekilere oranla daha güvenli bağlandıkları ve daha düşük düzeyde onaylanmama kaygısı yaşadıkları bulunmuştur. Ayrıca, otoriter/açıklayıcı ve izin verici/şımartan stillerin uygulandığı ailelerin daha yüksek gelir düzeyine sahip olduğu düşünüldüğünde, eğitim ve gelir düzeyi gibi sosyal statü değişkenlerinin çocuk yetiştirme stilleri ile sonuç değişkenleri arasındaki ilişkiyi etkileyebilecek (biçimleyici -moderator- değişken) önemli faktörler olduğu söylenebilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın en önemli sınırlılığı katılımcı sayısının yetersizliği ve hücrelere düşen kişi sayısının dengesiz olması nedeniyle anne ve babadan algılanan çocuk yetiştirme stilleri ve cinsiyetin aynı analiz içinde incelenememesidir. Gelecek çalışmalarda, anne ve baba stilleri çok faktörlü desenle aynı analiz içinde incelenmeli ve böylece, anne ve baba stilleri arasındaki etkileşimin ele alınan psikolojik özelliklere nasıl yansıdığı araştırılmalıdır. Ayrıca bu tür desenler anne ve babanın birbirlerinden farklı çocuk yetiştirme stillerine sahip oldukları durumlarda gözlenebilecek

psikolojik sonuçları anlamada da yardımcı olabilir.

İkinci olarak, araştırmacılar "sağlıklı" çocuk yetiştirme yöntemlerinin orta derecede bir kontrolü içermesi gerektiğini ileri sürmesine karşın (Maccoby ve Martin, 1983), bu çalışmadaki gençlerin bunu olumsuz algıladıkları görülmektedir. Ancak, araştırmada kullanılan sıkı denetim/kontrol boyutunda yer alan bazı ifadeler alandaki diğer çalışmalarda kullanılanlardan farklı olarak, görece müdahale edici ve sınırlayıcı uygulamalara işaret eden maddelerden oluşmaktadır. Ayrıca dört çocuk yetiştirme stilinin katılımcıların iki temel boyutun medyanın altında ve üstünde aldıkları puanlar dikkate alınarak oluşturulması, zorunlu olarak, açıklayıcı/otoriter stilin yüksek düzeyde kontrol ile tanımlanmasına yol açmaktadır. "Demokratik" çocuk yetiştirme stiline karşılık gelen bu stil kuramsal olarak yüksek düzeyde sevgi/kabul ve kontrol boyutlarının yanısıra çocuğun bireyselleşmesi ile ilgili olduğu düşünülen yüksek düzeyde özerklik ile de tanımlanmaktadır (Lamborn ve ark., 1991). Bu çalışmada kullanılan ölçek özerklik boyutunu içermemektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın bulguları yorumlanırken açıklayıcı/otoriter stilin tam anlamıyla demokratik stilin karşılığı olmadığı ve bu stili tipik olarak yansıtmadığı dikkate alınmalıdır. Ayrıca, Batı'daki çalışmalarda, çocuk yetiştirme stilleri için kategorik gruplar oluşturulurken medyan değeri yerine, boyutlar üçlü bölünmeye tabi tutulmakta ve orta düzeyde puan alanlar çıkarılarak iki uçtaki değerlerle gruplar oluşturulmakta, böylece oluşturulan gruplar stilleri daha prototipik olarak yansıtmaktadır (örn., Lamborn ve ark., 1991). Çocuk yetiştirme stillerini kategorik düzeyde ele almanın bu tür sınırlılıkları göz önüne alındığında boyutlar temelinde değerlendirmenin daha nesnel olacağı ve bu stillerin altında yatan süreçleri daha iyi anlamamıza olanak vereceği söylenebilir.

Üçüncüsü, kesitsel bir yöntemle gerçekleştirilmiş olan bu araştırmada denenceler korelatif yöntemlerle sınanmıştır. Bu yüzden, çocuk

yetiştirme stilleri ile sonuç değişkenler arasında nedensel ilişkiler doğrudan test edilememiştir. Bu da, bulguların geçerliği ve genellenebilirliği açısından bazı sınırlılıklar getirmektedir. Dolayısıyla ele alınan değişkenler arasındaki ilişkiler boylamsal çalışmalarla ve diğer yaş grupları için de sınırlıdır. Dördüncüsü, çocuk yetiştirme stilleri ebeveynlerin gerçekte başvurdukları çocuk yetiştirme yöntemlerine değil gençlerin bu konudaki algılarına dayanmaktadır. Çocuk yetiştirme stillerinin gençlerin algısından bağımsız olarak doğrudan anne ve babalar üzerinde de ölçülmesi, hem bu ölçümlerin bağımsız olması ilkesi (ortak ölçüm-yöntem varyansı etkisini azaltmak için) hem de ebeveyn ve gençler arasındaki algının ne oranda uyumunu görmek açısından önemlidir. Gelecek çalışmaların ölçüm konusunda daha nesnel yöntemlere başvurması gerekmektedir. Çocukların algılarına dayalı ölçümün bir başka sınırlılığı bu algıların bellek ve hatırlama yanlışlıklarına açık olmasıdır. Bellek ve bilgi işleme konusundaki çalışmalar, kişilerin geçmiş yaşantılarını içinde buldukları psikolojik atmosfer ya da sahip oldukları benlik yapısıyla tutarlı olarak algıladıklarını göstermektedir. Bu nedenle, anne ve babanın çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları kısmen gerçek çocuk yetiştirme tutumundan bağımsız olarak deneklerin o andaki bağlanma yaşantıları ve duygu durumları çerçevesinde hatırlanıyor olabilir. Beşincisi, yukarıda sözü edildiği gibi, anneye ve babaya yüklenen çocuk yetiştirme rolleri Türk kültüründe önemli ölçüde farklılaştığından, araştırmada kullanılan ölçeklerin bu farklılığa ne oranda duyarlı olduğu test edilmelidir. Son olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen çocuk yetiştirme stilleri ölçeği ilk kez bu çalışmada kullanıldığı ve psikometrik kalitesi yeterince sınanmadığı için bulgular dikkatle yorumlanmalıdır. Aynı zamanda, adı geçen ölçeğin güvenilirlik ve geçerliği daha geniş kapsamlı çalışmalarla test edilmeli ve öngörülen boyutları ne oranda yansıttığı incelenmelidir.

Kaynaklar

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Atakan, S. A. (1990). Gençlerin ana-babasının isteklerine uyumu ile ana-baba davranışları. *V. Ulusal Psikoloji Kongresi-Seminer Dergisi Özel Sayısı* (8. Sayı), s. (507-514). İzmir, 1990.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-241.
- Bartholomew, K., & Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachment styles: Do they converge? In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (s. 25-45). New York: The Guilford Press.
- Baumrind, D. (1972). An exploratory study of socialization effects on Black children: Some Black-White comparison. *Child Development*, 43, 261-267.
- Baumrind, D. (1980). New directions in socialization research. *American Psychologist*, 35, 639-652.
- Baumrind, D. (1989). Rearing competent children. In W. Damon (Ed.), *New directions for child development: Adolescent health and human behavior*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Baumrind, D. (1991). Parenting styles and adolescent development. In R. M. Lerner, A. C. Petersen, & Brooks-Gunn (Eds.), *Encyclopedia of adolescence*. New York: Garland.
- Becot, T. K. (1989). Ana-baba tutumlarının ve bazı sosyo-ekonomik faktörlerin, lise son sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeylerine etkisi. (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Beck, A. T., Epstein, N., Harrison, R. P., & Emery, J. (1983). *Development of the Sociotropy-Autonomy Scale: A measure of personality factors in psychopathology*. Philadelphia: University of Pennsylvania.
- Belsky, J., & Cassidy, J. (1994). Attachment: Theory and evidence. In M. L. Rutter, D. F. Hay, & S. Baron-Cohen (Eds.), *Development through life: A handbook for clinicians* (pp. 373-402). Oxford, England: Blackwell.
- Benson, M.J., Harris, P. B., & Rogers, C. S. (1992). Identity consequences of attachment to mothers and fathers among late adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 2, 187-204.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Separation, anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Sadness and depression*. New York: Basic Books.
- Bretherton, I. (1985). Attachment theory: Retrospect and prospect. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50 (1&2, Serial No. 209), 3-35.
- Brown, J.D. (1998). *The self*. New York: McGraw-Hill.
- Bylsma, W. H., Cozzarelli, C., & Sümer, N. (1997). Relation between adult attachment styles and global self-esteem. *Basic and Applied Social Psychology*, 19, 1-16.
- Campbell, J. D., Trapnell, P. D., Hoine, S. J., Katz, I. M., Lavalley, L. F., & Lehman, D. R. (1996). Self-concept clarity-measurement, personality-correlates, and cultural boundaries. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 1114-1114.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.
- Cozzarelli, C., Sümer, N., & Major, B. (1998). Mental models of attachment and coping with abortion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 453-467.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı. (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113, 487-496.
- Dichl, M., Elnick, A. B., Bourbeau, L. S., & Labouvie-Vief, G. (1998). Adult attachment styles: Their relations to family context and personality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1656-1669.
- Dornbusch, S., Ritter, P., Liederman, P., Roberts, D., & Fraleigh, M. (1987). The relation of parenting style to adolescent school performance. *Child Development*, 58, 1244-1257.
- Fecney, J. A., & Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 281-291.
- Fraley, R. C., Keith, E.D., Shaver, P.R. (1998). Dismissing-avoidance and defensive organization of emotion, cognition, and behavior. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 249-279). New York: The Guilford Press.
- Güneysu, S., & Bilir, Ş. (1988). Üniversite gençlerinin kendini kabul düzeyine algılanan ana-baba tutumlarının etkisi. *Psikoloji Dergisi*, 6, 127-133.
- Güven, A. (21-23 Eylül 1994). Farklı eğitim programı izleyen öğrencilerde algılanan ana-baba, öğretmen tutumlarının benlik kavramına etkisi. VIII. Ulusal Psikoloji Kongresi'nde sunulan bildiri, İzmir.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Holden, G. W., & Miller, P. C. (1999). Enduring and different: A meta-analysis of the similarity in parents' child rearing. *Psychological Bulletin*, 125 (2), 223-254.
- İmamoğlu, E. O. (1987). An interdependence model of human development. In Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.), *Growth and progress in cross-cultural psychology*. Lisse, Holland: Swetz and Zeitlibger.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1970). Social norms and authoritarianism: A Turkish-American comparison. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16, 444-451.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1990). Family and socialization in cross-cultural perspective: A model of change. In Berman (Ed.), *Cross-cultural perspective: Nebraska Symposium on motivation, 1989* (pp.135-200). Lincoln: University of Nebraska Press.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). *Family and human development across cultures: A view from the other side*. New Jersey: Erlbaum.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültürel psikoloji: Kültür bağlamında insan ve aile*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık.
- Karadayı, F. (1994). Üniversite gençlerinin algılanan anababa tutumları, anababıyla ilişkileri ve bunların bazı kişilik özellikleri ile bağlantısı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9, 15-26.
- Kerns, K. A., & Stevens, A. C. (1996). Parent-child attachment in late adolescence: Links to social relations and personality. *Journal of Youth and Adolescence*, 25 (3), 323-342.
- Kobak, R. R., & Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation, and representations of self and others. *Child Development*, 59, 135-146.
- Kuzgun, Y. (1972). Anababa tutumlarının kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Lamb, M. E., Hwang, C. H., Ketterlinus, R. D., & Fracasso, M. P. (1999). Parent-Child relationships: Development in the context of the family. In M. H. Bornstein & M. E. Lamb, (Eds.), *Developmental Psychology*. NJ: Lawrence Erlbaum Associates Inc, Publishers.
- Lamborn, S., Mounts, N., Steinberg, L., & Dornbusch, S. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 62, 1049-1065.
- LeCompte, G., LeCompte, A., & Özer, S.A. (1978). Üç sosyo-ekonomik düzeyde, Ankara'lı annelerin çocuk yetiştirme tutumları: Bir ölçek uyarlaması. *Psikoloji Dergisi*, 1(1), 5-9.
- Levy, K. N., Blatt, S. J., & Shaver, P. R. (1998). Attachment styles and parental representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 407-419.
- Maccoby, E., & Martin, J. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In E. M. Hetherington (Ed.), P. H. Mussen (Series Ed.), *Handbook of child psychology: Vol 4. Socialization, personality, and social development* (pp. 1-101). New York: Wiley.
- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50 (1&2, Serial No. 209), 66-104.
- McNally, S., Eisenberg, N., & Harris, J.D. (1991). Consistency and change in maternal child-rearing practices and values: A longitudinal study. *Child Development*, 62, 190-199.
- Oskay, G., & Taylor, R. D. (1990). Identity formation in Turkish and American late adolescents. *METU Journal of Human Sciences*, 9, 69-83.
- Öncü, N. (1977). Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri'nin Türk toplumunda geçerliği. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Öncü, N., & LeCompte, A. (1985). (Sürüksüz) *Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri Elkitabı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk, I. (1990). Ana-baba tutumlarının üniversite öğrencilerinin bağımsızlık, duyguları anlama, yakınlık, başatlık, kendini suçlama ve saldırganlık düzeylerine etkisi. (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Quoss, B., & Zhao, W. (1995). Parenting styles and children's satisfaction with parenting in China and the United States. *Journal of Comparative Family Studies*, 26, 265-277.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Santrock, J. W. (1995). *Life-span development* (5th ed.). Madison: Brown and Benchmark.
- Shek, D.T.L. (1998). Adolescents' perceptions of paternal and maternal parenting styles in a Chinese context. *The Journal of Psychology*, 132, 527-537.
- Spiegelberger, C. D., Gorsuch, R. L., & Lushene, R. E. (1970). *Manual for State-Trait Anxiety Inventory*. California: Consulting Psychologists Press.
- Stark, K., Humphrey, L., Cook, & Lewis, K. (1990). Perceived family environments of depressed and anxious children: Child and maternal figures' perspectives. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 18, 527-547.
- Steinberg, L., Mounts, N. S., Lamborn, S. D., & Dornbusch, S. M. (1991). Authoritative parenting and adolescent adjustment across varied ecological niches. *Journal of Research on Adolescence*, 1, 19-36.
- Steinberg, L., Lamborn, S., Dornbusch, S., & Darling, N. (1992). Impact of parenting practices on adolescent achievement: Authoritative parenting, school involvement, and encouragement to succeed. *Child Development*, 63, 1266-1281.
- Steinberg, L., Lamborn, S. D., Darling, N., Mounts, N. S., & Dornbusch, S. M. (1994). Over-time changes in adjustment and competence among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 65, 754-770.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemleri üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), 71-106.
- Şahin, N. H., Ulusoy, M., & Şahin, N. (1993). Exploring the sociotropy-autonomy dimensions in a sample of Turkish psychiatric inpatients. *Journal of Clinical Psychology*, 49, 751-763.
- Şakır, A. (1987). Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuari'na devam eden 14-18 yaş grubu öğrencilerinin sosyal uyumları ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Tuğrul, C. (1994). Alkoliklerin çocuklarının aile ortamlarındaki stres kaynakları, etkileri ve stresle başa çıkma yolları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9, 57-73.
- Tuğrul, C. (1996). Gençlik dönemindeki aile sorunlarını değerlendirme ölçeği: Faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11, 25-43.
- Yılmaz, A. (1999). Çocuk yetiştirme tutumları: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1 (3), 99-118.

Summary

The Impact of Perceived Parenting Styles on Attachment Styles, Self-Evaluations and Close Relationships

Nebi Sümer*

Middle East Technical University

Derya Güngör

Ankara University

In the last three decades, researchers using Baumrind's conceptualization of parenting styles (authoritative, authoritarian, and permissive) have demonstrated that the type of parenting had a crucial influence on a variety of child behavior outcomes. Especially, authoritative parenting (child rearing practices including emotional support, acceptance, autonomy and clear communication in the family) has been shown to be associated with positive outcomes in both intra-and interpersonal domains. In recent years, many researchers believed that different parental styles and practices were best understood on the basis of two underlying dimensions; parental acceptance/ involvement (or responsiveness) and strict control/supervision (or demandingness) (e.g., Maccoby and Martin, 1983; Steinberg et al., 1991, 1994). According to these authors, when crossed, these two dimensions produce four parenting styles (prototypes). The authoritative parenting style is characterized by high levels and the permissive/neglectful parenting style is characterized by low levels of both dimensions. While higher levels of strict control/supervision and lower levels acceptance/ involvement typify the authoritarian parenting, conversely, lower levels of strict control/supervision and higher levels of acceptance/involvement typify the permissive/indulgent parenting style. A number of studies from the areas of parenting styles, attachment, and the self has shown that certain behavioral outcomes in childhood and adolescence are consistently linked with these concepts. Hence, we aimed to examine the interplay between these domains.

In this study, first we developed a measure aiming to tap the two fundamental dimensions of parenting styles: acceptance/involvement and strict control/supervision. Then, we examined the interplay

between these two dimensions (and produced four parenting styles) and attachment styles, basic aspects of self-concept and orientations in close relationships. Specifically, we hypothesized that adolescents from families adopting parenting styles defined by high levels of acceptance/involvement (i.e., authoritative and permissive/indulgent) would be more likely to have secure attachment than those from families with low levels of this dimension (i.e., authoritarian and permissive/neglectful). This pattern was expected to reverse for those from families with lower levels of acceptance/involvement. Second, we investigated the role of parenting dimensions and styles on the basic aspects of the self, namely, self-esteem, self-concept clarity, and trait anxiety. We expected that high level of acceptance/involvement and low levels of strict control would be related to higher levels of self-esteem, self-concept clarity, and lower levels of trait anxiety. Finally, we expected that adolescents from authoritative and permissive/indulgent families would be less likely to have concern for approval and separation anxiety than those from authoritarian and permissive/neglectful families would.

Method

A total of 279 university students (176 females and 103 males, the mean age was 20.16) completed the measures of parenting styles (The Measure of Child Rearing Styles developed by the authors) attachment styles (Bartholomew & Horowitz, 1991), self-esteem, self-concept clarity, trait anxiety, concern for approval, pleasing others, concern over separation, and autonomy. Single item measures were used to assess family and friend satisfaction.

* Address for correspondence: Assoc. Prof. Dr. Nebi Sümer, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, 06531 Ankara, Turkey
E-mail: nsumer@mctu.edu.tr

Results and Discussion

Initially, 30 item Measure of Child Rearing Styles developed by authors was factor analyzed to see whether the measure represents two fundamental dimensions of parenting styles. The findings indicated that the two factor solutions, which tap acceptance/involvement and strict control, were relevant for both mother and father subscales of the measure. Both subscales had satisfactory alpha reliabilities. Previously mentioned parenting styles were computed by crossing the continuous scores of the acceptance/involvement and strict control subscales. The distribution of the four parenting styles showed that the majority of parents were categorized into the two opposing patterns, authoritarian (mothers 33 %, fathers 34 %) and permissive/indulgent (mothers 34 %, fathers 30 %). Overall, both parents were perceived much more accepting than controlling.

The two parenting dimensions were correlated with the outcome variables in the expected directions. The acceptance/involvement dimension was positively and significantly related with secure attachment and negatively related with preoccupied and fearful attachment for both parents. This pattern was reversed for the strict control dimension. Both of the parenting dimensions were not significantly associated with dismissing attachment style. Consistent with the expectations, while the acceptance/involvement dimension was positively correlated with self-esteem and self-concept clarity and negatively correlated with trait anxiety, the strict control dimension revealed the opposite pattern. As expected, the highest positive correlation was obtained between acceptance/involvement and satisfaction from parents.

A 4 (parenting styles) X 2 (gender) ANOVA was conducted on the major outcome variables. Overall, results revealed that students raised with parenting styles defined by high levels of acceptance/involvement reported higher levels of positive outcomes than those raised with parenting styles defined by low levels of acceptance/involvement. Specifically, participants with permissive/indulgent parents seemed to have more secure and less insecure attachment patterns than those with authoritarian and permissive/neglectful parents. Consistent with the past finding from attachment literature, maternal parenting styles seemed to have a relatively stronger effect on the attachment styles than paternal parenting styles. The

results on the self variables also show that participants with permissive/indulgent or authoritative parents reported higher levels of self-esteem and self-concept clarity and lower levels of trait anxiety than those with authoritarian and neglectful parents. Parenting styles had a relatively weak effect on the interpersonal orientation variables. However, as expected, those from authoritative and indulgent families reported higher levels of family satisfaction than those from authoritarian and neglectful families. The gender had a main effect on two variables; dismissing attachment and trait anxiety. Consistent with past research findings, males had higher levels of dismissing attachment but lower levels of trait anxiety than females. Furthermore, results demonstrated that as education level and income increase participants perceived their parents as more accepting and less controlling.

In conclusion, these results implicated that the traditional (i.e., authoritarian) and relatively "modern" (i.e., permissive/indulgent) parenting seem to coexist among Turkish families. The distribution of parenting styles in this sample appears to be different than those found in North American and European samples indicating a possible cross-cultural difference. In general, the findings indicated that the acceptance/involvement dimension is more strongly related to outcome variables than the strict control dimension. Therefore, the relationships between parenting styles and outcome variables could be best understood on basis of whether adolescents coming from families with high or low levels of acceptance/involvement.

It is important to note the limitations of the study that constrain interpretation of the results. First, limited sample size unable us in examining perceived mother and father parenting style together to assess a possible interaction effect. Given that parents usually have strict and well-determined gender roles in Turkish society, such an analysis would give invaluable information. Second, although high level of autonomy is critical in defining authoritative parenting, autonomy in the family is not measured and used in the construction of authoritative parenting style. Third, cross-sectional nature of the study does not provide a basis for testing the direction of the relationships. Finally, given that we have limited information regarding the parenting style measure used in this study, the results should be interpreted cautiously.

Çok Kategorili (Polytomous) Maddelerde Klasik ve Modern Test Kuramlarının Madde Analizleri, Güvenirlik ve Bilgi Kavramları Açısından Karşılaştırılması

Oya Somer *
Ege Üniversitesi

Özet

Ölçme araçlarından elde ettiğimiz veriler, her zaman bir miktar ölçme hatasını içermektedir. Bu nedenle bir kişinin test edilmesi ile elde ettiğimiz puan da, o kişiden elde edebileceğimiz olası puan dağılımından sadece bir gözlemdir. Güvenirlik ve standart hata, kişilerin gerçek puanlarının içinde yer alabileceği güven aralığına dair olasılıksal tahminler yapmamıza imkan sağlayan kavramlardır. Modern test geliştirme modellerinde, standart hata değerleri, klasik kuramdan farklı olarak, ölçülen özellik üzerinde farklı konumda olan bireyler için farklı değerler sağlamaktadır. Test bilgi fonksiyonları da ölçülen boyut üzerinde testin hangi bölgelerindeki kişiler için daha dakik bilgi sağladığını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bu çalışmada, çok kategorili maddeleri olan bir kişilik ölçeği, madde cevap kuramıyla ve klasik kuramla analiz edilmiş ve modern kuramdaki kavramlardan yararlanılarak, ölçülmesi hedeflenen gruba ilişkin daha dakik ölçümler sağlayan testlerin oluşturulmasının olanaklı olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çok kategorili maddeler, klasik test kuramı, modern test kuramı, standart hata, güvenirlik, test bilgi fonksiyonu.

Abstract

Data obtained from psychological measures always include some error variance. The score obtained from one administration is only one of the observable values from its possible score distribution. Reliability and standard error of measurement enable test users to estimate the confidence interval which contains the person's true score. In modern test theory, the values of standard error of measurement provide different values for individuals who are at different regions on the measured latent trait. Furthermore, item and test information functions in modern test developing models offer an alternative way of constructing more reliable psychological tests. In this study, a personality scale which has polytomous items, analyzed with both the Classical Test Theory and Item-Response Theory (IRT). It can be concluded that IRT concepts, such as item and test information functions, seem to be more efficient than the classical item parameters in making more precise distinctions between different regions of the latent trait.

Key-words: Polytomous items, classical test theory, modern test theory, standart error of measurement, reliability, item and test information functions.